

HVERDAGSKABALEN DER SKULLE GÅ OP

madlavning og deltagelse i danske børnefamilier. En designbaseret undersøgelse med afsæt i alternativer til en målorienteret sundhedspædagogisk forståelse.

KANDIDATSPECIALE TYPE A

KANDIDAT I IT, LÆRING OG ORGANISATORISK OMSTILLING

ANSLAG: 170.986

NINAMARIA MAEDELNE FABRICIUS ANDREASSEN

Abstract

This thesis explores how digital health-pedagogical interventions can be developed with a more holistic orientation by taking families' lived experiences as a point of departure. The context for this inquiry is a growing concern that children in Denmark are increasingly disengaged from everyday cooking practices, which may have unintended health, social, and educational consequences.

Drawing inspiration from Hartmut Rosa's theory of resonance, the project aims to offer an alternative to more traditional, outcome-oriented health paradigms that primarily focus on behavior change, control, and measurable effects.

The thesis applies a design-based research approach and is structured in two phases: an exploratory phase based on interviews with parents, and a developmental phase involving a workshop with children. The workshop was designed using Hiim and Hippe's didactic relations model, allowing for a pedagogically grounded framework to support children's creative and experiential participation. This dual-phased structure enables the research to explore both adult perspectives and children's imaginative contributions in relation to family cooking practices.

Data are analysed using Constructivist Grounded Theory, with particular attention to the themes emerging from families' everyday practices.

The analysis is theoretically informed by Lave and Wenger's theory of communities of practice and Rosa's resonance theory. Findings indicate that cooking practices are deeply entangled with family identity, relational dynamics, and everyday rhythms. Based on these insights, five preliminary design principles are proposed to inform digital design for family cooking. These principles emphasize children's participation, flexibility, sensory engagement, support for rhythm over performance, and a focus on shared experience over control.

The thesis contributes to the field of health pedagogy and design by demonstrating how digital interventions can be rooted in relational, practice-oriented understandings of everyday family life. The results are context-specific and exploratory, but point toward future potentials for more resonance-oriented, inclusive digital tools in health promotion.

While the results are context-specific and exploratory, they offer possible directions for future work in participatory design and health promotion. Designing for resonance does not imply enforcing emotional or relational outcomes, but rather creating conditions that make such experiences more likely. As such, the study contributes not only with concrete design principles, but also with methodological reflections on how to ethically and meaningfully involve both children and adults in health-oriented design processes.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING.....	1
<i>Problemformulering.....</i>	<i>4</i>
VIDENSKABSTEORI.....	4
<i>Social konstruktivisme.....</i>	<i>4</i>
<i>Pragmatisme.....</i>	<i>5</i>
TEORI	6
<i>Resonans som teoretisk rammesætning for specialet.....</i>	<i>6</i>
<i>Situeret læring og praksisfællesskaber.....</i>	<i>7</i>
<i>Den didaktiske relationsmodel.....</i>	<i>9</i>
METODE.....	10
<i>Designbaseret undersøgelse.....</i>	<i>10</i>
<i>Informantgruppe</i>	<i>12</i>
<i>Konstruktivistisk Grounded Theory som analytisk metode.....</i>	<i>14</i>
<i>Dataindsamling.....</i>	<i>15</i>
Forældreinterviews	16
Workshop	17
<i>Databearbejdning.....</i>	<i>18</i>
Transskription af interviews	18
Kodning.....	19
Selektiv transskription af videooptagelse.....	23
Feltnoter og memoer	23
<i>Opsummering</i>	<i>23</i>
UNDERSØGENDE DEL	24
<i>Det gensidige engagement i familien som praksisfællesskab.....</i>	<i>24</i>
<i>Det digitale som medaktør og modspiller i familiens praksis.....</i>	<i>28</i>
<i>Mad som fælles praksis: et alsidigt krydderi i hverdagen</i>	<i>34</i>
<i>Hverdagsrammen.....</i>	<i>40</i>

<i>Foreløbige designovervejelser</i>	<i>43</i>
UDVIKLENDE DEL	44
<i>Præsentation af workshop og opbygning</i>	<i>45</i>
<i>Hvad er en familie?</i>	<i>48</i>
<i>Hverdagen som familie</i>	<i>51</i>
<i>Madlavning i familien</i>	<i>54</i>
<i>Samtale og nærvær</i>	<i>57</i>
<i>Opsamling</i>	<i>60</i>
<i>Fra indsigter til designprincipper</i>	<i>60</i>
DESIGNPRINCIPPER.....	61
DISKUSSION	63
KONKLUSION	67
REFERENCER	69
BILAGSOVERSIGT	72

INDLEDNING

Det sundhedspædagogiske felt er traditionelt præget af det, Bjarne Bruun Jensen betegner som et snævert, negativt sundhedssyn, hvor sundhed forstås som fraværet af sygdom, og fokus rettes mod individets ansvar og valg af livsstil (Jensen, 2016a). Denne forståelse bygger ifølge Jensen på et positivistisk paradigme, hvor sundhedsudfordringer kan anskues som afvigelser, der kan måles og korrigeres gennem interventioner (Jensen, 2016b). Et eksempel på hvordan en sådan forståelse ser ud i praksis, er den ernæringsfaglige der udarbejder en standardiseret kostplan til en borger med forventningen om, at en adfærdsændring følger. I denne forståelse er interventionen den udarbejdede kostplan, der forventes at føre til en adfærdsændring og derved opnå målet om mindre sygdom.

Der er overvejende konsensus om, at et sådant snævert, negativt sundhedssyn ikke kan stå alene, og over en årrække udbygges og udfordres dette sundhedssyn af et stigende fokus på det Bruun kalder et bredt, positivt sundhedssyn (Jensen, 2016a). I denne forståelse rummer sundhed ikke kun fraværet af sygdom, men også tilstedeværelsen af trivsel og livskvalitet (Jensen, 2016a). Individet betragtes ikke som en isoleret aktør, men som et menneske indlejret i konkrete sociale og materielle kontekster, der både muliggør og begrænser handlemuligheder. Derved udvikles fokuset fra adfærdsstyring-, regulering og ændring til også at omfatte eksempelvis deltagelse og forståelse af varierende livsverdener- samt perspektiver (Jensen, 2016b). På denne måde går sundhedssynet til en mere helhedsorienteret forståelse. I denne udvikling problematiseres det snævre, negative sundhedssyn ikke som sådan, men udfordres som noget, der ikke kan stå alene (Jensen, 2016a). Dette i en forståelse af, at individets valg og adfærd ikke kan begrænses til entydige, målbare og logiske konklusioner, men må forstås i en bredere kontekst, der er afhængige af flere nuancer og forhold (Simovska, Jensen & Carlsson, 2009).

I de senere år sker en samtidig udvikling, hvor digitalisering spiller en stadig større rolle i samfundet, hvilket også sker indenfor det sundhedspædagogiske felt (Dalkjær & Fredskild, 2013). Her fylder sundhedsteknologier og digitale løsninger til stadighed mere, som redskaber til eksempelvis forebyggelse, oplysning og selvmonitorering (Kommunernes Landsforening, u.å.). Ifølge den seneste digitaliseringsstrategi fra Kommunernes Landsforening skal sundhedsindsatser i kommunerne i højere grad understøttes af brugervenlige, situationsbaserede teknologier, der integreres i borgernes dagligdag (Kommunernes Landsforening, u.å.). Kommunerne skal ikke blot effektivisere med teknologi, men anvende digitaliseringen til at skabe værdi for borgernes hverdagsliv (Hvid & Bie-Olsen, 2018). En stadig digitalisering kan rumme nye muligheder, men også indebære en risiko for at videreføre

eksisterende problematikker i en ny form (Hvid & Bie-Olsen, 2018). En af disse kan være, at sundhed reduceres til individuelle valg og korrekt adfærd, hvor den bredere forståelse af sundhed og dets nuancer trænges i baggrunden til fordel for målbare effekter og præstation. Dermed risikerer teknologien at forstærke et kontrol- og evalueringsprægede paradigme, som en nyere sundhedsforståelse forsøger at udfordre (Simovska, Jensen & Carlsson, 2009). Derved ligger der en væsentlig udfordring i hvordan digitale løsninger kan udvikles, så de formår at understøtte en sundhedsforståelse, der rummer et bredere, positivt sundhedsbegreb, der indeholder de nuancer og kompleksiteter der ikke kan måles.

Et område der i en årrække har været genstandsfelt for det sundhedspædagogiske- og ernæringsfaglige felts interesse, relaterer sig til børnefamilier og madlavning (Tetens et al., 2018). Denne interesse viser sig medier og fagdebatter, hvor der udtrykkes bekymring for, at madlavning i de danske hjem fylder mindre, og at børn i mindre grad deltager i den daglige madlavningspraksis (Arla Fonden, 2024; Madkulturen, 2022). Den faldende madlavning kan fremhæves som havende mulige utilsigtede konsekvenser, da madlavningskompetencer forbindes med sundere kostvaner (Madkulturen, 2022; Tetens et al., 2018). Derfor betragtes kompetencer og færdigheder indenfor madlavning som centrale indenfor det ernærings- og sundhedsfaglige felt, da disse kan danne grundlag for sundere kostvaner (Tetens, et al., 2018). Madlavning rummer desuden sociale og kulturelle betydninger, der rækker udover det sundhedsfaglige og inkluderer det sundhedspædagogiske og en bredere forståelse af sundhed (Madkulturen, 2022). Når børn deltager mindre i madlavning, har det derfor ikke kun mulige ernæringsmæssige konsekvenser, men også en risiko for at sociale og læringsmæssige erfaringer går tabt (Arla Fonden, 2024). Dette rummer mere end opskrifter og råvarer, og omhandler relationer, ansvar, kultur og rytme i hverdagen (Arla Fonden, 2024).

Der findes en række digitale, sundhedspædagogiske indsatser, der søger at fremme madlavning med henblik på at fremme sundhed (Wickham & Carbone, 2008). Disse har en opbygning, der til dels vægter teoretisk, ernæring- og sundhedsfaglig viden kombineret med praktiske madlavningsfærdigheder (Saxe-Custack & Egan, 2022). Hensigten med dette er at højne nødvendig viden og færdigheder med henblik på adfærdsændringer der fører til mindre sygdom (Saxe-Custack & Egan, 2022). Dette læner sig overvejende op ad en mere negativ og snæver forståelse af sundhed, da sundhed overvejende ansues som fraværet af sygdom og risikoadfærd, og hvor formålet med interventionerne primært bliver at korrigere individets valg i retning af det, der vurderes som sundere (Jensen, 2016a).

I specialet er jeg interesseret i, hvordan digitale løsninger kan designes på en måde, der i højere grad tager udgangspunkt i en nyere forståelse af sundhed, der bygger på det brede og positive sundhedsbegreb (Jensen, 2016a). I denne forståelse kan der sættes spørgsmålstejn ved, hvorvidt sundhed og deltagelse kun kan begrænses til korrekt adfærd og handlinger, eller om der også findes andre perspektiver såsom forbindelse, fællesskab og mening (Jensen, 2016a).

I denne forståelse kan der findes inspiration i den tyske sociolog Hartmut Rosas begreb om resonans, som en alternativ forståelsesramme. Rosa anskuer moderne menneskers tilværelse som præget af fremmedgørelse og acceleration, hvor relationen til verden risikerer at bære præg af distance og instrumentalisering (Rosa, 2008). Rosa forestår, at vi fremfor at søge mod kontrol, kan fokusere på relationelle forbindelser, hvor mennesker oplever resonans med omverden.

I forlængelse heraf kan man for at forstå madlavning, som mere end en individuel færdighed, anskue familien som et praksisfællesskab inspireret af Lave og Wenger (2003). Her ses læring og deltagelse som noget, der foregår i fællesskab med andre i konkrete sociale og kulturelle kontekster (Lave & Wenger, 2003). I denne forståelse deltager børn ikke blot som hjælpere, men som medskabere. Deltagelse i madlavning bliver på den måde en del af familiens samlede praksis, fremfor en individuel kompetenceudvikling. Denne forståelse kan åbne op for, at digitale løsninger kan støtte fællesskab, snarere end individuel adfærdsændring.

Hvor sundhedspædagogiske løsninger ofte bygger på kontrol, styring og målbar effekt, er jeg i specialet optaget af, hvordan en bredere og mere positiv forståelse af sundhed kan understøttes med inspiration i Rosas begreber og ved at anskue familien som praksisfællesskab. Madlavning i familier kan i dette lys forstås som mere end ernæring og kompetencer heri, men som en praksis, hvor fællesskab og deltagelse spiller en central rolle. Dette kan have potentiale til at understøtte en mere helhedsorienteret forståelse af sundhed, og gentænke hvordan digitale løsninger i sundhedspædagogiske kontekster kan designes. Det betyder ikke, at jeg ikke ser kompetencer og viden som væsentlige, men at jeg med udgangspunkt i Jensens sundhedsbegreb er interesseret i, hvordan sundhedspædagogiske tilgange, kan rumme flere dimensioner, hvis de skal skabe mening i de kontekster, de er en del af.

For at forstå og udvikle løsninger, der er meningsfulde i børnefamiliers hverdag, kan deltagelse og design anskues som noget, der udfolder sig i konkrete, sociale praksisser. Inspireret af forståelsen af familien som et praksisfællesskab, er jeg i dette speciale interesseret i ikke blot at undersøge familiers erfaringer, men også at lade udviklingen ske i samspil med disse. Dette indebærer en praksisnær tilgang, hvor analyse og udvikling foregår i en vekselvirkning mellem teori, data og praksis. Således bliver undersøgelsen ikke kun et blik på noget eksisterende, men en ramme for at udvikle mulige retninger for fremtidige løsninger i tæt forbindelse med brugerne og deres livsverden. Målet i specialet er ikke at udvikle et færdigt digitalt design, men at frembringe viden, der kan kvalificeres gennem formuleringen af designprincipper. Disse kan ses som analytiske og praksisnære pejlemærker, der fremadrettet kan informere sundhedspædagogiske tiltag. Dermed bidrager specialet med et alternativt blik på, hvordan sundhedspædagogiske indsatser kan forstås og udvikles i samspil med de mennesker, de vedrører.

Med afsæt i dette undersøger jeg derfor i dette speciale med udgangspunkt i den følgende problemformulering.

Problemformulering

Hvordan kan designprincipper for et digitalt design, der skal fremme familiers madlavning og børns deltagelse heri, udvikles med udgangspunkt i en forståelse af familien som et praksisfællesskab og med inspiration fra Hartmut Rosas teori om resonans, som en alternativ vinkel til en mere målorienteret sundhedspædagogik?

VIDENSKABSTEORI

I det følgende indfører jeg i de videnskabsteoretiske overvejelser og tilgange der ligger til grund for specialet. Jeg præsenterer først, hvordan socialkonstruktivismen fungerer som det videnskabsteoretiske afsæt for specialet. Herefter følger, hvordan der desuden inddrages inspiration fra pragmatismen.

Social konstruktivisme

Specialets videnskabsteoretiske afsæt er socialkonstruktivistisk, med særligt afsæt i Berger og Luckmanns videnssociologiske perspektiv. Ifølge Berger og Luckmann er virkeligheden ikke givet på forhånd, men skabes og opretholdes igennem sociale processer i hverdagslivet. En virkelighed, Berger og Luckmann betegner som *hverdagslivets virkelighed* (Berger & Luckmann, 2019). Her bliver virkeligheden til igennem menneskelig interaktion, hvor sproget spiller en central rolle i konstruktionen og opretholdelsen af det sociale.

Hverdagslivets virkelighed opleves som stabil og tages ofte for givet, hvilket netop er en konsekvens af de rutiner og mønstre, der opstår igennem sociale relationer og sprogbrug. Berger og Luckmann beskriver virkelighedens konstruktion som en dialektisk proces igennem de tre faser: eksternalisering, objektivering og internalisering (Pedersen, 2012). Det er igennem disse processer, at sociale fænomener opstår og fastholdes. Sproget fungerer her som det primære medie, hvorigennem virkeligheden formidles og deles, og det anses derfor som en forudsætning for forståelse af menneskers oplevelser og meningsdannelse (Berger & Luckmann, 2019).

I specialet undersøges familiernes madlavning og børns deltagelse igennem deres oplevelser og perspektiver. Med det socialkonstruktivistiske blik bliver fokus rettet mod, hvordan

virkelighed konstrueres i samspillet mellem mennesker, og hvordan dette får betydning i den sproglige og sociale interaktion. Det betyder også, at jeg som undersøgende i specialet ikke betragtes som en neutral observatør, men som en aktiv deltager i produktionen af viden. Det er i mødet mellem deltager og undersøger, at virkelighed fortolkes og forståelse skabes.

I såvel dataindsamling som analyse er intentionen at fokusere på deltagernes egne ord, udtryk og perspektiver, uden at disse overskrives af teoretiske antagelser. Det er i samspillet mellem deltagernes udtryk og forskerens fortolkning, at viden opstår.

Pragmatisme

Ud over det socialkonstruktivistiske ståsted inddrages pragmatismen som et supplerende filosofisk perspektiv i specialet. Pragmatismen fungerer ikke som en klassisk videnskabsteori i traditionel forstand, men som en praksisnær tilgang, der lægger vægt på, at viden skabes og formes i samspil med konkrete handlinger og erfaringer. Med udgangspunkt i John Deweys forståelse af pragmatisk filosofi, ses viden som noget, der udvikles igennem det, der af Dewey kaldes *inquiry*. Inquiry kan forstås som en aktiv og systematisk undersøgelse, der opstår i mødet med problemer og forstyrrelser i hverdagslivet (Brinkmann, 2006).

I denne forståelse opstår erfaring ikke som en passiv ophobning af sanseindtryk, men som en dynamisk vekselvirkning imellem individ og omgivelser (Brinkmann, 2006). Erfaring ses som noget relationelt og kontekstuel – og det er igennem reflektive og iterative processer, at ny viden bliver meningsfuld. Inquiry bliver således en central måde at undersøge og forstå praksis på.

Inddragelsen af pragmatismen kan muliggøre en mere fleksibel og situationsnær tilgang i besvarelsen af problemformuleringen i specialet. Det pragmatisk blik kan derfor have potentiale til at åbne op for, at ny viden kan opstå i mødet imellem undersøger og deltager, samt give mulighed for at undersøge og forstå det, der fremtræder i praksis, fremfor at afprøve allerede fastlagte hypoteser.

Den videnskabsteoretisk positionering i specialet sker i tæt samspil med specialets udvalgte teori og metode. I følgende afsnit præsenteres de teorier, der i specialets anvendes.

TEORI

Følgende afsnit indfører i de teoretiske perspektiver, der danner grundlag for specialets undersøgelse og analyse. Teorierne spiller forskellige roller i projektet og anvendes i samspil med data og udviklingsarbejde, i tråd med specialets iterative og praksisnære tilgang.

Først introduceres Hartmut Rosas begreb om *resonans*, der anvendes som et begrebsligt perspektiv til at nuancere forståelser af deltagelse, nærvær og forbindelse. Resonans fungerer som en teoretisk ramme for specialet og bringes desuden i spil i udvalgte dele af analysen, hvor begrebet bidrager til at begrebsliggøre deltagernes oplevelser og perspektiver.

Dernæst introduceres Étienne Wenger og Jean Laves teori om *situeret læring og praksisfællesskaber*, som udgør det primære analytiske perspektiv i specialet. Teorien anvendes til at analysere, hvordan deltagelse, læring og fællesskab udfolder sig i familiers hverdagspraksis med madlavning.

Afslutningsvist præsenteres Hilde Hiim og Else HIPPES *didaktiske relationsmodel*, som anvendes som et didaktisk og planlægningsmæssigt værktøj i tilrettelæggelsen af workshoppen i specialets udviklende del.

Resonans som teoretisk rammesætning for specialet

Hartmut Rosa er en tysk sociolog, der arbejder fra et kritisk teoretisk perspektiv. Rosa arbejder med begreber som acceleration, resonans og fremmedgørelse. Disse kobler Rosa til social praksis og hverdagslivets dynamikker (Rosa, 2018). Som det beskrives i specialets indledning, er selve rammesætningen for det undersøgte problemfelt inspireret af Rosas begreber. I det følgende afsnit præsenterer jeg en række af disse, for at øge forståelsen for specialets kontekst.

Rosa bygger sin teori på baggrund af de følgende tre kriser, der ifølge Rosa hersker i det moderne samfund; den økologiske krise, den demokratiske krise og psykokrisen (Rosa, 2021). Disse kriser anvender Rosa en række begreber til at forklare og uddybe. Dette gælder eksempelvis begreber som acceleration, fremmedgørelse og resonans.

Acceleration henviser til hvordan samfundet i dag er et højhastighedssamfund. Rosa beskriver det moderne samfund som et, hvor man løber op ad en nedadkørende rulletrappe (Rosa, 2014). Denne acceleration finder ifølge Rosa sted indenfor tre dimensioner; den teknologiske, den sociale og den individuelle (Rosa, 2014). Med accelerationen sker der en stigende fremmedgørelse, hvilket behandles af Rosa i sammenfatningen *Fremmedgørelse og acceleration*. Her indtager Rosa en kritisk positionering til en acceleration, som Rosa argumenterer for, er af strukturel karakter. Rosa mener, at den fører til en fremmedgørelse, og

at denne fremmedgørelse er med til at skabe de førnævnte kriser, hvor vi fremmedgøres fra det ikke menneskelige, andre mennesker og os selv (Rosa, 2018).

Rosa præciserer i senere værker, at kritikken af accelerationen ikke er ment som et forslag til en deacceleration. Tværtimod argumenterer Rosa for, at en deacceleration, hvor hastigheden sættes ned, vil inde i en økonomisk katastrofe (Rosa, 2021). I stedet argumenterer Rosa for resonans som løsning. Resonans stammer fra fysikken, hvor to systemer går i svingninger med hinanden. Det mest anvendte eksempel er med lyd, hvor tilbagekastningen af en lyd skaber en samklang med en anden således at de to svinger med og forstærker hinanden, som det sker med musikinstrumenter. Resonans opstår derved i den samklang der opstår imellem to enheder, hvor de i deres svingninger med hinanden forstærker eller på anden vis indgår i et samspil (Rosa, 2021).

Rosa argumenterer for, at det moderne samfund har en søgen efter autencitet, men foreslår, at denne søgen i stedet kan rettes mod resonans (Rosa, 2023). Ifølge Rosa er resonansmuligheder afgørende for at kunne overvinde de kriser og den fremmedgørelse, der hersker i det moderne samfund (Rosa, 2023).

Teoriens anvendelse i specialet

Rosas positionering fra et kritisk ståsted, kan ses som at differentiere sig fra specialets social konstruktivistiske. Rosas teori har en mere makrosociologisk tilgang, hvor acceleration anskues som et strukturelt problem i det moderne samfund (Rosa, 2021). Derved er Rosas teori om resonans i højere grad med til at rammesætte specialet og den undersøgte problemformulering som det er beskrevet i specialets indledning. I selve specialet inddrages teorien derved primært i relation til denne rammesætning samt som en mulighed for at begrebsliggøre i analysen. Den fungerer således som et fortolkningsperspektiv, der særligt i den afsluttende analyse og diskussion, kan sætte fund i relation til bredere samfundsmæssige dynamikker.

Situeret læring og praksisfællesskaber

Jean Lave og Étienne Wenger udvikler teorien om situeret læring i 1991. Lave og Wenger argumenterer for, at læring ikke sker isoleret, men altid er socialt forankret og altid finder sted i en kontekst (Lave & Wenger, 2003).

Læring opstår ifølge Lave & Wenger som en naturlig del af deltagelse i praksisfællesskaber, hvor individer lærer igennem deltagelse i fælles aktiviteter med mere erfarne deltagere (Lave & Wenger, 2003).

Lave og Wenger tager i deres teori udgangspunkt i et socialkonstruktivistisk perspektiv, hvor viden ikke blot overføres fra en person til en anden, men hvor den skabes og udvikler sig gennem interaktion og deltagelse i en praksis. Dette differentierer sig fra mere traditionelle kognitive læringsteorier, hvor fokus ofte er på individuel informationsbearbejdning. Her argumenterer Lave og Wenger for, at læring er relationel, social og praksisnær (Lave & Wenger, 1991). Lave og Wenger operer med en række kernebegreber, hvor jeg i specialet anvender følgende; Situeret læring, praksisfællesskaber og legitim perifer deltagelse. I det følgende gennemgås disse kort.

Situeret læring

Lave og Wenger argumenterer for, at læring er situeret (Lave & Wenger, 2003). Med det menes, at den altid finder sted i en konkret social og kulturel praksis. I denne forståelse er læring derved ikke en abstrakt, mental proces der kun kan afgrænses til individet, men noget der opstår igennem deltagelse i meningsfulde aktiviteter.

Et eksempel på situeret læring er madlavningen i hjemmet. Her kan madlavning forstås som en situeret af læring, der er influeret af den sociale og kulturelle praksis der er i hjemmet. Læringen opstår derved i denne kontekst, og vil se anderledes ud i en anden situeret. Eksempelvis vil madlavning i en kantine være en anden situeret.

Praksisfællesskaber

Praksisfællesskaber referer til en gruppe af mennesker der deler en fælles interesse, praksis eller profession. I praksisfællesskabet finder læring sted gennem gensidig udveksling og samarbejde. Herigennem udvikles over tid en fælles forståelse. Praksisfællesskaber har tre grundlæggende karakteristika:

- En fælles praksis.
- En fælles forståelse.
- En gensidig forpligtigelse.

Disse karakteristika er, måske særligt i en dansk sproglig kontekst, vigtige at hæfte sig ved. Det skyldes, at den danske ord fællesskab har en overvejende positiv klang, hvor det engelske communities, kan have et mere neutralt udtryk, der kan forstås i både positive og negative termer (Cox, 2005). Derfor er den fælles praksis, den fælles forståelse og det gensidige engagement helt centrale i et praksisfællesskab (Wenger, 2004).

Legitim perifer deltagelse

Lave og Wenger opererer med begrebet legitim perifer deltagelse for at beskrive, hvordan nye medlemmer i et praksisfællesskab starter i en perifer rolle og gradvist bevæger sig mod mere fuldgyldig deltagelse. Denne proces indebærer varierende stadier, der kan inddeles i:

- Observation, hvor den mindre erfarne deltager overvejende observerer praksis.
- Gradvis mere involvering, hvor deltageren gradvist deltager mere.
- Deltagelse i en mere central rolle, hvor deltageren selv kan stå for dele af praksissen.

Legitim perifer deltagelse giver derved en forståelse af den proces der finder sted relateret til praksis og kan desuden anvendes til at forstå forskellene i praksisfællesskabets deltagere (Lave og Wenger, 2003).

I specialet anvender jeg disse begreber som et analytisk greb til at forstå de processer og dynamikker, der finder sted i de deltagende familiers praksisser relateret til specialets kontekst.

Den didaktiske relationsmodel

Hilde Hiim og Else Hippe står bag den didaktiske relationsmodel, der bygger på et helhedsorienteret og praksisnært perspektiv på undervisning og læring (Hiim & Hippe, 1997). Den didaktiske relationsmodel består af seks indbyrdes forbundne faktorer: læringsforudsætninger, mål, indhold, læringsaktiviteter og metoder, rammefaktorer og evaluering og vurdering.

Ifølge Hiim og Hippe bør disse faktorer ikke ansues isoleret, men som dele af et dynamisk system, hvor hvert enkelt element påvirker og betinger de andre. Det gør modellen særligt velegnet til at arbejde med kompleksiteten i didaktisk tilrettelæggelse, hvor flere forhold spiller ind samtidig og gensidigt (Hiim & Hippe, 1999).

Modellen tager afsæt i et kritisk humanistisk syn på læring, hvor undervisning ikke blot handler om formidling af indhold, men om at skabe læringsbetingelser, der fremmer deltagelse, refleksion samt udvikling (Hiim & Hippe, 1999). I dette syn anerkendes det, at teori og praksis er i en konstant vekselvirkning, hvor praksis danner grundlag for teoretiske indsigter og at teori bidrager til forståelse samt videreudvikling af praksis (Hiim & Hippe, 1999).

Et centralt udgangspunkt i modellen er de lærendes forudsætninger. Ifølge Hiim og Hippe bør enhver didaktisk overvejelse tage sit udgangspunkt i en forståelse for de lærendes erfaringer, motivation og forudsætninger for deltagelse og læring. Dette harmonerer med et

konstruktivistisk læringssyn, hvor læring ansues som en aktiv proces, hvor individet konstruerer viden i samspil med sine omgivelser (Illeris, 2015). Således kan modellen tilbyde en fleksibel ramme for refleksion, der kan nuancere forståelsen af læring i praksis.

Jeg anvender i specialet modellen som et didaktisk værktøj i den udviklende del.

METODE

I specialet anvender jeg i besvarelsen af problemformuleringen en række metoder til dataindsamling såvel som bearbejdning. Det følgende afsnit indfører i disse frem mod analysearbejdet i specialet. Afsnittet opdeles i tre blokke. Den første blok præsenterer specialets overordnede metodologiske træk. Her præsenteres først Designbaseret forskning (DBR) som den overordnede metodologiske ramme, den deltagende informantgruppe samt Grounded Theory (GT) som metodisk værktøj i dataindsamling- og bearbejdning. Den anden blok relaterer sig til dataindsamlingen, som finder sted i forbindelse med en række afholdte interviews og en workshop. Det metodiske afsnit afsluttes med en blok der indfører i, hvordan den indsamlede data bearbejdes frem mod specialets analyserende del.

Designbaseret undersøgelse

I specialet tager jeg udgangspunkt i den designbaserede undersøgelse som overordnet metodisk tilgang. Designbaseret undersøgelse (DBR) er en iterativ undersøgelsesmetode, der er kendetegnet ved at skabe teoretisk viden samtidig med at der bidrages til konkrete forbedringer i praksis (Brown, 1992). Undersøgelsesstilgangen er udviklet som en reaktion på mere traditionelle undersøgelsestilgange, hvor der ofte ikke tages højde for den kompleksitet der findes i praksisnære læringsmiljøer (Collins, 1992). Med DBR indtages der en tilgang hvor fleksibilitet og responsivitet overfor data er central. Dette gør at forskningsprocessen er cyklisk fremfor lineær, hvor hver iteration lægger grund til den næstfølgende (Collins, 1999). Grundet dette har DBR som tilgang et potentiale til at udvikle og afprøve didaktiske løsninger i autentiske kontekster på en måde, hvor der samtidigt genereres teoretisk viden, der relateret sig til en konkret praksis.

Indenfor den designbaserede undersøgelsesmetode er der udviklet en model kaldet ELYK-modellen. ELYK-modellen opererer med de fire faser: undersøgende, udviklende, afprøvende og evaluerende (Christensen, Gynther & Petersen, 2012). Den undersøgende fase søger at identificere og præcisere viden og erfaringer blandt deltagerne (Christensen, Gynther & Petersen, 2012). Den udviklende fase handler om udviklingen af forløb, produkter eller strategier, der bygger på den eksisterende viden og erfaring blandt deltagerne. Den anvendende

fase handler om hvordan den lærte viden i praksis kommer i spil i konkrete handlinger. Den evaluerende fase henviser til en evaluering af udbyttet, hvilket fører til en tilpasning af designet med henblik på en vedvarende udvikling (Christensen, Gynther & Petersen, 2012). Jeg anvender i specialet ELYK-modellen som en metodisk rammesætning i arbejdet med at besvare problemformuleringen. Dette gør jeg, da jeg ser den som i stand til at rammesætte processen mod at blive klogere på, hvilke designprincipper der kan tages udgangspunkt i, i udviklingen af et digitalt design.

En del af DBR er udviklingen af designprincipper, som udledes i vekselvirkningen mellem teori, data og praksis. I dette speciale fungerer de udviklede designprincipper som et design framework, hvilket her vil sige en form for generaliseret designløsning, der bygger på domænespecifikke indsigter om sundhedspædagogik, familieliv og deltagelse (Edelson, 2006). Principperne forstås derved ikke som færdige løsninger, men pejlemærker der kan anvendes til at kvalificere fremtidige processer. Formålet med principperne er med andre ord ikke at udvikle en konkret digital løsning, men at skabe et refleksivt og praksisforankret grundlag for videre udvikling. Dette i tråd med DBR's dobbelte mål om at bidrage til både teoriudvikling og praksisforbedring (Edelson, 2006).

Selvom DBR som undersøgelsestilgang tilbyder en række potentialer, møder den også kritik på flere punkter (Collins, Joseph & Bielaczyc, 2004). En af disse er, at tilgangen ofte foregår i komplekse og kontekstafhængige miljøer, hvor den teori der genereres, vil være svær at generalisere. Derved kan det være vanskeligt at overføre resultaterne til andre kontekster. I specialet kommer dette eksempelvis til udtryk ved, at familier er en kompleks størrelse. Det er svært at danne et repræsentativt udsnit heraf, hvorfor resultaterne i denne undersøgelse må ses i kontekst heraf.

Et andet kritikpunkt af metoden er, at der er en risiko for, at tilgangen bliver for design- og løsningsfokuseret. På denne måde er der en risiko for, at der vil mangle en teoretisk dybde, hvor kritiske refleksioner og andre overvejelser kan risikere at gå tabt i det omkringliggende fokus på praksis (Collins, Joseph & Bielaczyc, 2004). I specialet forsøger jeg at rette opmærksomhed på denne kritik ved særligt at rette fokus mod de bagvedliggende designprincipper, og hvad der ligger til grund herfor, fremfor et konkret design eller løsning.

Grundet DBR's praksisnære tilgang er brugerinddragelse- og forståelse centralt, hvor undersøgelsen sker i tæt samspil med aktører. I specialet deltager en informantgruppe, der i det følgende afsnit præsenteres.

Informantgruppe

Til dataindsamling i specialet tages der udgangspunkt i en informantgruppe med repræsentanter fra fem familier. I følgende afsnit indføres først i tilblivelsen af denne informantgruppe. Herefter følger en præsentation af informantgruppen og hvordan de indgår i tilblivelsen af specialet.

I specialets indledende arbejdsperiode tages der udgangspunkt i, at digitale sundhedspædagogiske interventioner ofte målrettes en relativt afgrænset målgruppe. Denne afgrænsning er oftest en af de følgende; økonomisk, hvor interventionen målrettes lavindkomstgrupper, geografisk, hvor interventionen finder sted blandt deltagere fra et særligt geografisk område og helbredsmæssigt, hvor interventionen rettes mod eksempelvis borgere med diabetes (Saxe-Custack & Egan, 2022; Wickham & Carbone, 2008).

Jeg forsøger derfor indledningsvist at initiere et samarbejde med en række sundhedscentre, hvilket ikke lykkes grundet tidsbegrænsninger. Herefter forsøger jeg via eget netværk at etablere en gruppe informanter inden for en af de tre afgrænsede målgrupper. Det lykkes mig i dette forsøg at finde to familier, der begge har børn med diabetes. Det viser sig, at børnenes diabetes differentierer sig som type-1 og type-2 diabetes, hvilket har væsentlige forskelle i tilgang sundhedsfagligt set (Jørgensen & Holmquist, 2019). Jeg vælger derfor grundet den tidsmæssige ramme at brede perspektivet ud, hvor jeg i stedet for at lede efter familier inden for én af de tre afgrænsninger, søger efter familier med hjemmeboende børn. Dette fører til kontakt med fem forældre, fra fem forskellige familier. Jeg undersøger først muligheden for at lave en dataindsamling der tager udgangspunkt i familien som helhed, hvor jeg spørger ind til mulighederne for gruppeinterviews eller fælles familieworkshop. Det viser sig at blive en omstændig proces, der for familierne ikke lader sig gøre inden for specialets tidsramme. Alternativet bliver derfor, at jeg interviewer én forælder fra hver familie, og afholder én fælles workshop for tre børn fra hver deres respektive familie.

De fem familier indeholder karakteristika, der generelt læner sig op ad det man kan kalde en relativt traditionel kernefamilie, i form af to voksne af hvert sit køn, og et til tre børn. Familierne betragter jeg som i den ressourcestærke ende, hvor forældrene har mellemlang- eller lang videregående uddannelse og de fleste i dag er i fast job.

En af familierne adskiller sig ved, at der er tale om en sammenbragt konstellation, hvor mor og barn tidligere har boet alene, men nu bor sammen med moderens kæreste.

To af familierne har henholdsvis et og tre børn, der aldersmæssigt er i vuggestue- og børnehavealderen. Disse differentierer sig en smule ved, at de har truffet valg om at tage en pause fra deres vante arbejdsliv imens børnene er små. I den ene familie har den ene forælder

således valgt at videreuddanne sig, mens den anden familie har en forælder, der hjemmepasser.

De resterende tre familier har et til to børn i alderen ti til femten år. En af disse familier har desuden et tredje barn på tre år.

Familierne indgår alle i specialet i form af interview med den ene forælder. Her interviewes tre mødre og to fædre. Herudover deltager tre børn fra de tre familier med større børn i en afholdt workshop.

Dette tilføjer en række begrænsninger i generaliserbarheden af specialets resultater, hvor der må tages højde for, at resultater kun kan ses i kontekst af den undersøgte målgruppe og ikke nødvendigvis er sammenlignelig med andre undersøgelser. Specialet har derved ikke til formål at konkludere noget endegyldigt, men i højere grad skabe en mulighed for at bidrage med yderligere mulige perspektiver og vinkler til feltet.

Børn som en del af informantgruppen

Da jeg i specialet indsamler data blandt børn, har der udover de rent formelle, lovgivningsmæssige overvejelser også knyttet sig en række overvejelser af mere etisk og refleksiv karakter til denne proces. I det følgende afsnit indfører jeg i, hvordan dette kommer til udtryk i specialet.

Jeg er i specialet optaget af at inddrage børns perspektiv, da det netop er børns deltagelse i madlavning og familiens hverdag, der er omdrejningspunkt i specialet. Jeg anerkender, at det at inddrage børn er en kompleks opgave, og at det, der ofte omtales som ”børneperspektivet” kan være svært at afgrænse og definere.

Med inspiration fra Hanne Warming (2019) skelner jeg mellem tre måder at forstå børneperspektiv på: *et udefra-perspektiv*, hvor den undersøgende analyserer barnet gennem teoretisk viden, *et tilstræbt indefra-perspektiv*, hvor barnets stemme søges udtrykt gennem eksempelvis fortællinger, tegninger og lignende, samt *et indefra-perspektiv*, hvor barnets egne meninger og erfaringer fremstår direkte og ufiltreret. Warming argumenterer for, at sidstnævnte indefra-perspektiv er vanskeligt, på grænsen til umuligt at opnå i forskning, da børn altid befinder sig i en voksenskabt ramme (Warming, 2019).

I dette speciale arbejder jeg ud fra et tilstræbt indefra-perspektiv. Det betyder, at jeg tilrettelægger dataindsamlingen blandt børn med øje for, at børns stemme kan komme til udtryk, men samtidigt anerkender jeg, at denne stemme er formidlet, faciliteret og fortolket af

voksne øjne (Warming, 2019). Jeg anvender deres udtryk som empirisk materiale, og søger gennem min analyse af forstå, hvordan de forholder sig til de fænomener, der undersøges.

Børnenes perspektiv indgår som en aktiv komponent i specialets designbaserede tilgang, hvor jeg søger at udvikle med og ikke kun om børn. Der er derved prioriteret brugerinddragelse, hvor børn inviteres ind i en proces, hvor deres perspektiv får betydning for forståelsen og videreudviklingen af potentielle designprincipper.

Konstruktivistisk Grounded Theory som analytisk metode

I specialets første undersøgende del anvender jeg Konstruktivistisk Grounded Theory som metodisk analysestrategi. I det følgende præsenteres først Grounded Theory (GT) i korte, redegørende træk, da dette danner et fundament for forståelsen af Konstruktivistisk Grounded Theory (CGT). Efterfølgende gennemgås CGT's særlige kendetegn, dens anvendelse i specialet samt en begrundelse for valget af denne tilgang.

Grounded Theory (GT) er en metodisk strategi indenfor den kvalitative forskning, som er udviklet af Barney Glaser og Anselm Strauss. Metoden bygger på en systematisk, induktiv tilgang, hvor teori udvikles med udgangspunkt i data (Glaser & Strauss, 1999). Dette sker gennem en proces, hvor forskeren på baggrund af data identificerer mønstre og koncepter uden at lade sig styre af forudindtagede teoretiske rammer. På denne måde udvikles kategorier i en iterativ proces, hvor kodning sker igennem systematisk analytiske principper (Boolsen, 2015).

Epistemologisk er den klassiske GT forankret i en post-positivistisk tilgang, hvor data anses for at eksistere uafhængigt af forskeren (Glaser & Strauss, 1999). Således anses forskeren som et neutralt og undersøgende vidne, der skal opdage den teori der findes latent i data.

GT har sidenhen udviklet sig i forskellige retninger, og herfra udspringer variationer med forskellige principper og erkendelsesteoretiske positioner (Charmaz, 2014). En af disse retninger er Konstruktivistisk Grounded Theory (CGT), som præsenteres i det følgende.

Konstruktivistisk Grounded Theory.

Kathy Charmaz har udviklet den konstruktivistiske tilgang til Grounded Theory, der bygger på en socialkonstruktivistisk erkendelsesteoretisk position. Ifølge Charmaz er virkeligheden ikke en objektiv fastlagt størrelse, men en social konstruktion, der skabes gennem interaktioner og fortolkninger (Charmaz, 2014). Charmaz beskriver CGT som en *emergent* tilgang. Med dette forstås, at noget "dukker op" fra data (Charmaz, 2008). Ligesom det gør sig gældende ved den klassiske GT, står data centralt i metoden, som det ny teori udspringer fra. På denne måde er

data styrende i den metodiske tilgang. Men hvor den klassiske GT adskiller data fra forskeren, argumenterer Charmaz for, at der sker en interaktion imellem forsker og data, og at det er denne interaktion der er med til at skabe udvikling (Charmaz, 2008). Således anerkender CGT subjektivitet og ser forskeren som en aktiv medskaber af viden. Viden konstrueres derved i samspillet mellem forskeren og det forskede. Derfor kræver tilgangen ifølge Charmaz også en vis fleksibilitet og åbenhed, da der hele tiden vil dukke noget nyt op fra data (Charmaz, 2008). Dette betyder dog ikke et totalt fravær af teori forud for indsamlingen, hvor Charmaz taler om *sensitizing concepts*, som de bagvedliggende overvejelser der ligger forud for det undersøgte. I specialets tilfælde har teorierne fra Rosa og Lave & Wenger været til stede som sensitiverende teoretiske begreber, mens kodningen sker induktivt og med åbenhed over for det, der opstår fra data.

Som ved den klassiske GT står kodning centralt i tilgangen, da det er denne, der er med til at igangsætte den udviklende proces i det analytiske arbejde. Kodning foregår ifølge Charmaz i mindst to faser; den åbne kodning og den fokuserede kodning (Charmaz, 2014). Der forefinder en række forskellige kodningsteknikker, der kan anvendes selvstændigt eller supplerende. Jeg indfører i de i specialet anvendte kodningsteknikker under afsnittet *databearbejdning*.

CGT er valgt som analytisk tilgang i specialet grundet dens potentiale for dybdegående og systematisk at udforske, hvordan familier oplever og forstår børns deltagelse i madlavning, herunder også hvordan den omkringliggende hverdag konstrueres i familier. Jeg ser CGT relevant i specialet, da dets formål ikke er at teste en eksisterende teori, men derimod at udvikle en forståelse af de oplevelser, barrierer og muligheder, der opstår i praksis. Dette igennem en analyseproces, hvor teori og data sameksisterer i en dynamisk udvikling med mulighed for at identificere mønstre, begreber og processer, der kan belyse den sociale praksis, som familiers madlavning repræsenterer. Derved vil anvendelsen i specialet begrænse sig til et analytisk greb, der kan pege videre frem mod tematikker og mønstre der kan undersøges til en senere udvikling af ny teori, fremfor en fuldbyrdet metode til at færdiggøre en ny teori. Dette skyldes specialets ramme, hvor datafundamentet for at frembringe ny teori vurderes utilstrækkeligt.

Dataindsamling

Centralt i den metodiske ramme står dataindsamlingen, da denne ifølge Charmaz kan anskues som et startpunkt for et projekt (Charmaz, 2014). I det følgende afsnit indfører jeg i processen med at indsamle data til specialet. Dataindsamlingen foregår i forbindelse med den første undersøgende del af specialet, samt den udviklende del.

Forældreinterviews

Som led i den undersøgende del af specialet anvender jeg semistrukturerede interviews. De semistrukturerede interviews tager sit udgangspunkt i den kvalitative forskning, hvor mennesker ansues som subjektive individer, der oplever, agerer og aktivt deltager i den omkringliggende kontekst (Kvale & Brinkmann, 2015). Derved har metoden potentialet til at få deltagernes oplevelse af det undersøgte fænomen. Dette gennem en åben tilgang til det undersøgte, der kan skabe nye indsigter og opdagelser. Netop derfor står metoden ifølge Charmaz også ofte som et centralt redskab til dataindsamling i CGT (Charmaz, 2014). Da metoden står så centralt i tilgangen, argumenterer Charmaz videre for, at overvejelser om interviews med fordel kan prioriteres, da chancerne for relevant data af høj kvalitet derved højnes (Charmaz, 2014).

Jeg afholder i den undersøgende del interviews med fem forældre fra de fem deltagende familier. Disse interviews fungerer som et centralt dataindsamlingsselement i den teoretiske sampling. Formålet med disse interviews er at blive klogere på forældrenes oplevelse af madlavning i deres hverdag, og hvordan de oplever børns deltagelse. Interviewdeltagerne fordeler sig på tre mødre og to fædre. Familiernes livssituation varierer i form af arbejds- og uddannelsesforhold, hvilket indgår i analysen, der hvor informanterne med egne ord udtrykker, at det influerer i forhold til deres hverdag og madlavningspraksis. Jeg vælger at tage udgangspunkt i dette, grundet specialets fokus, hvor jeg overvejende er interesseret i at tage udgangspunkt i deltagernes sagte ord, fremfor en teoretisk og faglig forståelse. Derved sker der et tilvalg af en mere subjektiv forståelse, hvilket flugter med den kvalitative metode (Kvale & Brinkmann, 2015).

Jeg går ind til forældreinterviewsene med en åben tilgang, nysgerrig på at høre deres perspektiv. Jeg udarbejder en interviewguide, som hovedsageligt består af åbne spørgsmål (Bilag 1). Her spørger jeg blandt andet ind til praktiske forhold knyttet til familierne og deres levede liv, konstruktionen af mad og måltider i familiens forhold til teknologi (Bilag 1).

Interviewguiden giver plads til at følge informanternes udsagn, som det karakteriserer sig ved det semistrukturerede interview (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg afholder et pilotinterview for at teste interviewguidens kvalitet, hvorefter jeg justerer interviewguiden til. Pilotinterviewet indgår ikke i det videre analysearbejde, da formålet med dette interview er at fremme validiteten fremfor at bidrage til data.

I CGT er den teoretiske sampling kendetegnet ved, at processen indtager en fleksibel tilgang, hvor der løbende justeres. Dette med hjemmel i, at man som undersøgende opnår større indsigt for hvert led i processen (Charmaz, 2014). I specialet noterer jeg mig denne proces i

form af memoer, hvor jeg i forbindelse med interviews noterer overvejelser og observationer (Bilag 2; Bilag 3; Bilag 4; Bilag 5; Bilag 6).

Workshop

I specialets udviklende del afholdes en workshop, der har til formål at udvikle artefakter, hvor jeg i denne kontekst forstår artefakter med udgangspunkt i Lave og Wengers forståelse, som meningsbærende udtryk, der formidler børnenes erfaringer relateret til den undersøgte kontekst (Lave & Wenger, 1991). I det følgende afsnit præsenterer jeg det overordnede metodiske for workshoppen relateret til dataindsamlingen.

Til workshoppen deltager tre børn fra tre af de deltagende familier. Børnene er på afholdelsestidspunktet 13 eller 14 år. De kender ikke hinanden indbyrdes, og der afsættes derfor tid til at etablere god kontakt. Indledningsvist er forældrene med, hvor der introduceres til workshoppen og hvad der vil foregå. Børnene hilser på hinanden og på mig, hvorefter forældrene tager afsted. Workshoppen opbygges på baggrund af fund i den undersøgende del og afholdes i fire dele; en introducerende del, en familieforståelses del, en madlavningsforstående del og en resonans del.

Til workshoppen arbejdes med materialer som billeder, LEGO og tekst. På baggrund heraf bygges en LEGO-figur og der skrives tre fortællinger (Bilag 7). Disse fungerer som det primære datamateriale i specialets udviklende del. I kontekst af specialets ramme udvikles disse situeret, og de kan derfor forstås som fortolkninger af børnenes erfaringer og idealer, fremfor en egentlig dokumentation af praksis.

Workshoppen filmes og der tages under workshoppen feltnoter. Til dette udarbejder jeg forud for workshoppen en oversigt til at notere mine observationer. Denne opdeles i fem blokke; en til at notere tidspunkt, en til at notere hvilken del af workshoppen observationen relaterer sig til, en blok til at notere ”hvad der sker”, en blok til at notere verbale og non-verbale udtryk af og imellem deltagerne, samt en blok til eventuelle egne refleksioner (Bilag 8). Optagelse og feltnoter fungerer som sekundære kilder, der understøtter eller uddyber på det primære datamateriale i form af det udviklede materiale fra workshoppen.

Således forstås workshoppen ikke kun som et dataindsamlingsredskab, men som en aktiv del af specialets udviklingsproces. Dette forstås i konteksten af anvendelsen af DBR, hvor der bygges på fund fra den forudgående undersøgelse (Christensen, Gynther & Petersen, 2012). En nærmere beskrivelse af workshoppens opbygning samt de didaktiske overvejelser bag workshoppens dele vil derfor fremgå af specialets udviklende del, hvor artefakterne analyseres med specialets samlede formål.

Databearbejdning

Efter dataindsamlingen har jeg følgende data indsamlet; interviews, feltnoter fra workshop, artefakter i form af LEGO-figurer og historier fra workshop samt optagelse af workshoppen. Disse indsamlede data bearbejdes systematisk i flere skridt, som beskrives i det følgende afsnit.

Transskription af interviews

Bearbejdningsprocessen af data fra interviews begynder med transskribering på baggrund af lydoptagelse fra interviewene. Charmaz anbefaler som udgangspunkt, at datamateriale transskriberes. Dette for at bevare detaljerne og fremme overblik over interviewets opbygning. Herudover mener Charmaz, at en transskribering er med til at øge gennemsigtigheden og gøre opmærksom på den kontekst, det sagte ord finder sted i (Charmaz, 2014).

Transskriberingen sker derved for at højne datanærheden i analysen. På denne måde fremkommer informanternes ord i en form, der ligger tæt op ad deres sagte ord, fremfor igennem forskerens fortolkende øjne (Charmaz, 2008). Ifølge Charmaz får dette forskeren til at forholde sig konkret til de sagte ord fremfor egne fortolkninger og hukommelse (Charmaz, 2014). Transskribering er på samme tid i sig selv en fortolkningsproces i sig selv, da det sagte ord transformeres til det skrevne, hvorfor en del af det oprindelige udtryk vil gå tabt (Kvale & Brinkmann, 2019). Det oprindelige udtryk henviser såvel til det sagte i form af tonefald og lignende, men i høj grad også det usagte såsom kropssprog (Kvale & Brinkmann, 2015).

Transskriberingen indledes med en gennemlytning af det pågældende interview i dets fulde længde, for at danne et overordnet blik for materialet. Herefter foretages transskriberingen i en overvejende denaturaliseret form, som ofte er kendetegnende i CGT (Oliver, Serovich & Mason, 2006). Med dette menes, at det der siges, har en højere vægtning end hvordan det siges. På denne måde prioriteres det sagte ord højt, men en del af den lingvistiske ramme går tabt. Den denaturaliserede form prioriteres grundet ønsket om, at informanternes sagte ord står centralt i analysen fremfor den sproglige ramme (Oliver, Serovich & Mason, 2006). Efterfølgende gennemlyttes interviews og sammenholdes med transskription for at højne reliabiliteten (Kvale & Brinkmann, 2015).

I den videre databehandling af interviewmaterialet står det transskriberede datamateriale centralt som det kodningen af interviewdata tager sit udgangspunkt i. Herudover kodes også artefakter fra den afholdte workshop. I det følgende afsnit indføres i denne kodningsproces.

Kodning

Datamaterialet fra interviews i form af transskriberede interviews, samt materialet fra workshoppen i form af tre skriftlige artefakter, kodes i tre trin. Som det beskrives tidligere, står kodning af data centralt i CGT. Formålet med kodningen er at der gennem en systematisk tilgang skabes overblik og retning for de tematikker, der udspringer af den indsamlede data. Charmaz argumenterer for, at kodning bør ske gennem minimum to faser (Charmaz, 2014). I specialet koder jeg i tre faser; åben kodning, fokuseret kodning og avanceret kodning.

I det følgende præsenterer jeg, hvordan datamaterialet kodes i de tre trin; åben kodning, fokuseret kodning samt avanceret kodning. Jeg eksemplificerer dette ved at vise rejsen for en specifik sekvens fra et af de afholdte interviews:

Jeg kan starte med at fortælle, at før vi fik børn, der havde jeg et helt andet syn på det i forhold til nu.
--

Kopi af citat fra afholdt interview (Bilag 2).

Åben kodning

Kodningsprocessen startes med en åben kodning, hvor jeg tager udgangspunkt i line by line coding. I line by line coding opdeles data i linjer, sætninger eller sekvenser, der hver gives en kode, der udspringer induktivt fra data (Charmaz, 2014). I specialet opdeler jeg det transskriberede materiale i sekvenser, der hver gives en kode:

Kode	Sætning
Tid og fleksibilitet som værdi og ressource	Jeg synes det er virkelig dejligt at være studerende med små børn. Det er virkelig, virkelig rart. For det giver sådan en fleksibilitet som vi i vores familie nyder.
Før og efter børn	Jeg kan starte med at fortælle, at før vi fik børn, der havde jeg et helt andet syn på det i forhold til nu.

Billede af det åbne kodningsskema fra interview 1 (Bilag 2).

Nogle sekvenser får mere end én overskrift. Dette sker, når jeg ser flere tematikker der spiller sammen uden at den ene nødvendigvis fylder mere end den anden. I den åbne kodning skelner jeg imellem interviews, således, at hvert interview behandles selvstændigt (Bilag 2; Bilag 3;

Bilag 4; Bilag 5; Bilag 6). Ved workshopmaterialet samles der på tværs af workshopmaterialer og dette kodes i et samlet skema, dog stadig efter de samme principper som beskrevet her (Bilag 9). Den åbne kodning fører videre til den fokuserede kodning.

Fokuseret kodning

Den fokuserede kodning har til formål at udforske relationer mellem de koder, der opstår i den åbne kodning for at skabe en dybere forståelse af materialet. I CGT kan denne proces ske mere dynamisk og iterativ end i den klassiske GT, hvor den fokuserede kodning har en mere systematisk form (Charmaz, 2014). Jeg anvender axial coding, der hjælper med at gå fra fragmenterede tematikker til en mere helhedsorienteret forståelse af det undersøgte (Charmaz, 2014). Dette ved at den indsamlede data sættes sammen på ny, efter den åbne kodning brød den op. Jeg tager udgangspunkt i de koder jeg når frem til i den åbne kodning, men samler på tværs af interviewene (Bilag 10). Ved workshopmaterialet forbliver data ligeledes samlet (Bilag 11). Her grupperer jeg først de mange koder, hvor jeg inddeler dem i kategorier. Nogle koder sammenflettes, da jeg vurderer, at de overordnet kredser sig om det samme. Herfra inddeler jeg nogle af kategorierne som underkategorier.

Et eksempel på dette er, at koden fra det gennemgåede citat *før og efter børn* kommer i en kategori der hedder familie, og desuden får de to underkategorier *forældre og udvikling*:

Citat	Arena	Kode
Jeg kan starte med at fortælle, at før vi fik børn, der havde jeg et helt andet syn på det i forhold til nu.	Familie	Forældre Udvikling

Billede af det fokuserede kodningsskema inkluderende citat, arena og kode (Bilag 10).

Ved interviewmaterialet frasorteres to kategorier, da jeg vurderer, at de ikke har relevans i specialets øjemed. Herfra står jeg tilbage med tre overordnede kategorier, som jeg vælger at kalde arenaer. De tre arenaer er: *familiefællesskabet*, *mad og madlavning* samt *hverdagen som familie*. Senere i det fokuserede kodningsarbejde, vælger jeg at tilføje en ny arena; *det digitale*, som bliver til på baggrund af, at flere citater fra de tre andre arenaer, vurderes at passe ind i en ny fælles arena. Således ender jeg med at have fire arenaer. Hver kategori inddeles nu i koder (Bilag 10).

Arenaen familiefællesskabet indeholder de fire koder *en dynamisk proces, relationelt, at hjælpe til i fællesskabet og oplevelser*. Arenaen det digitale indeholder de tre koder *anvendte værktøjer, fremmedgørelse og brugerinddragelse*. Arenaen mad som praksis indeholder ligeledes tre koder: *mad- og sundhedssyn, mad og hverdagen* samt *deltagelse*. Arenaen hverdagen som familie indeholder de tre koder *tilsidesættelse, små børn og større børn* (Bilag 10).

For workshopmaterialet ender aksekodningen ligeledes i fire arenaer. Hver af disse indeholder 3 koder (Bilag 11). Arenaen *hverdagen som familie* indeholder *søskenderelation, konflikter og forsoning* samt *oplevelse og samvær*. Arenaen *hverdagslivet* indeholder *perifer deltagelse og eksklusion, fordeling og ansvar* samt *rammer og deltagelse*. Arenaen *mad som praksis* indeholder koderne *sanselighed, madvalg og roller og struktur*. Den sidste arena *samtale og nærvær* indeholder koderne *samtale gennem aktivitet, abivalens og kontaktpres* samt *samtaleemner og fælles oplevelse* (Bilag 11).

Herudover opererer jeg med en række underkategorier, der ikke tilhører en specifik arena, men går på tværs af flere arenaer eller koder. Jeg vælger at kalde disse mellemliggende koder. De henviser til, at der er en særlig tematik på spil, der dog ikke nødvendigvis relaterer sig direkte til specialet, men mere beskriver noget der opstår i datamaterialet, som er af vigtig karakter (Bilag 10, Bilag 11).

Citatet vi her følger som eksempel får eksempelvis *værdier* som mellemliggende kode:

Citat	Arena	Kode	Mellemliggende kode	Noter
Jeg kan starte med at fortælle, at før vi fik børn, der havde jeg et helt andet syn på det i forhold til nu.	Familie	Forældre Udvikling	Værdier	Ændring af værdier på alle arenaer

Billede af det udbyggede fokuserede kodningsskema med mellemliggende koder og noter (Bilag 10).

Avanceret kodning

I den tredje kodningsfase, som jeg her betegner som avanceret kodning, bevæger jeg mig fra den fokuserede kodning mod en mere syntetiserende kodning. Inspireret af Charmaz' tilgang anvender jeg her udvalgte teoretiske begreber til at informere koderne (Charmaz, 2014). Dette adskiller sig fra den klassiske GT forståelse, hvor avanceret kodning handler om at generere teori (Glaser & Strauss, 1991). I CGT er der dog en fleksibilitet til at arbejde tematisk og analytisk med eksisterende teori, hvilket jeg vælger at gøre her. Dermed fungerer den avancerede

kodning i specialet ikke som udvikling af ny teori i klassisk forstand, men som en begrebsliggørelse i mødet mellem data og teori.

Det gør jeg ved at samle de fokuserede koder og begynde at danne et overblik over, hvordan teori kan tolke disse. Jeg udvælger herved hvordan mønstre og tematikker har betydning og arbejder mig herved mod en ny syntese mere end mod ny teori.

I denne forbindelse sker der desuden en reduktion af citater, hvor jeg går fra at have stort set hele det transskriberede datasæt kodet til at udvælge specifikke citater. Dette sker ved at jeg i stedet for at identificere ud fra det enkelte citat, begynder at identificere ud fra Arenaer og Koder. Jeg inddeler derved oversigten i Arena som overskrift, koder som underoverskrift og tilføjer de citater der hører inden under. Herefter udvælger jeg specifikke citater ud fra overvejelser om hvad og hvor meget citatet siger noget om, med udgangspunkt i de mellemliggende koder, memoer samt teoretiske noter. Denne proces er længerevarende, hvor jeg af flere omgange reducerer og tilføjer citater (Bilag 10, Bilag 11).

Citatet vi følger, indgår nu med to andre citater i koden "udvikling", der desuden har de mellemliggende koder *Værdier* og *Familie, børnesyn og forældreskab*. Teoretisk noteres det, at det kan relateres til praksisfællesskabets dynamiske udvikling:

Familiefællesskabet

Kode: Udvikling

Citater:
"Jeg kan starte med at fortælle, at før vi fik børn, der havde jeg et helt andet syn på det i forhold til nu."

"Det er jo klart, der er jo også sådan en, hvad skal man sige? Jeg kalder det næsten en sorgproces i denne her løsrivelse, som når man har en teenager, så er det jo klart, at der er jo en proces. For jeg er jo godt klar over at om 5 år ser jeg hende nok ikke på samme måde, som jeg gør nu. Ja også som jeg gjorde måske for 5 år siden."

"Og så er det meget vigtigt for mig, at de ikke skal føle sig forkerte. Jeg synes der er så meget at føle sig forkert over i den her verden."

Mellemliggende koder:
Værdier
Familie, børnesyn og forældreskab

Noter:

- Informanten har ændret værdier og syn på det at være en familie.
- Udvikling handler også om barnets opvækst, og det ligger nærmest som en integreret erkendelse.

Teoretisk:
Lave og Wenger: Dynamisk udvikling, praksisfællesskaber.

Billede af koden udvikling i den avancerede kodning (Bilag 10).

Det er oversigten over den teoretiske kodning, jeg anvender i den undersøgende og udviklende del af specialet, hvor jeg opbygger analysen efter arenaer, og trækker på citater, workshopmateriale og memoer til analysen.

Kodningen sker af det primære datamateriale jeg anvender i analysen i specialets undersøgende og udviklende del. Herudover supplerer jeg med selektiv transskription af videooptagelse, feltnoter og memoer, hvilket beskrives i de følgende afsnit.

Selektiv transskription af videooptagelse

På baggrund af kodningsmateriale og feltnoter udvælges sekvenser af workshoppen, som transskriberes. Dette datamateriale fungerer i specialet som en sekundær datakilde, der uddyber eller understøtter det øvrige datamateriale fra workshoppen. Denne selektion øger risikoen for selektionsbias, hvor kun det umiddelbart iøjefaldende får analytisk opmærksomhed, mens mere subtile noter forbigås (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette forsøges i specialet imødekommet ved at anvende triangulering, hvor datasættet sættes i kontekst i form af øvrige data fra workshoppen i form af artefakter og feltnoter. Dette i tråd med CGT-tilgangen, hvor Charmaz fremhæver den teoretiske sensitivitet fremfor det fuldstændige og systematiske metodiske (Charmaz, 2014). Med dette menes, at datasættet ses som komplekst og i en udviklende proces der vil påvirkes af den undersøgende undervejs.

Feltnoter og memoer

Udover det kodede datasæt og den selektive transskription af videooptagelse anvender jeg feltnoter fra workshoppen og memoer fra interviews. Disse feltbaserede og reflektive data anvendes som supplerende data, der ikke indgår i kodningsarbejdet, men læses med henblik på analytiske refleksioner, stemninger og mønstre, som kan nuancere de kodede fund (Charmaz, 2014).

Opsummering

De beskrevne metoder er valgt og tilrettelagt i overensstemmelse med specialets formål om at undersøge og kvalificere grundlaget for designprincipper, der ikke blot understøtter adfærdsændringer, men muliggør resonans og fælles praksis i familielivet. Den metodiske ramme bidrager således med empirisk indsigt og refleksioner, der går på tværs af praksis og teori. I det næstfølgende afsnit præsenteres specialets undersøgende del, hvor der med udgangspunkt i kodede data fra forældreinterviews undersøges familiernes hverdag og kultur relateret til madlavning ud fra forældrenes forståelse af denne.

UNDERSØGENDE DEL

Den følgende undersøgende del af specialet, har til formål at opnå en dybere forståelse af, hvordan forældre oplever og forstår deres hverdag, madlavning og fællesskab som familie. Det betragtes som den første, undersøgende fase i en første iteration, hvor formålet er at opbygge en kontekstnær samt teoretisk funderet viden.

Analysen bygger på data fra de fem forældreinterviews, som det beskrives i det metodiske afsnit. I analysen trækker jeg særligt på teori fra Lave og Wenger om praksisfællesskaber. Begreberne herfra bruges til at forstå, hvordan deltagelse og relationer udspiller sig i familiens praksisser. Teorien anvendes både som et analytisk greb og som et blik for, hvordan praksis udvikles over tid og gennem socialt samspil. Derudover anvendes Rosas resonansbegreb som et sekundært, rammesættende og begrebsliggende blik, særligt i relation til familiernes oplevelse af nærvær, samvær og meningsfulde situationer.

Den undersøgende del er struktureret i de fire arenaer, som er fremkommet gennem kodningsarbejdet. Disse arenaer fungerer som analytiske omdrejningspunkter og bygger på mønstre i forældrenes udsagn. Den første arena undersøger familien som praksisfællesskab. Den anden arena analyserer det digitale som både medaktør og modspiller i familien. Den tredje fokuserer på madlavning som en fælles praksis, mens den fjerde retter blikket mod hverdagen som en kontekstuel ramme og dens dynamiske struktur.

Samlet danner analysen et afsæt for den efterfølgende udviklende del, hvor børnene inddrages og perspektivet udvides.

Det gensidige engagement i familien som praksisfællesskab

I det følgende afsnit tages der med udgangspunkt i datamaterialet afsæt i en forståelse af familien som et praksisfællesskab. Til dette anvendes Lave og Wengers teori om praksisfællesskaber for et dybere analytisk blik. Dette sker da der i kodningsarbejdet træder en række tematikker frem omkring relationer og deltagelse, som i deres essens kan pege mod en forståelse af familien som et praksisfællesskab. Særligt centralt i datamaterialet står forældrenes beskrivelser af, hvordan børn ikke blot er en del af familien, men også indgår aktivt og betydningsfuldt i dens hverdagspraksis. Dette udtrykkes igennem udsagn om ansvar, forventninger, ligeværd og fælles aktiviteter. En forælder fortæller eksempelvis at:

”Jeg tror, at hvis børnene ikke hjalp til herhjemme så havde vi knækket nakken. Vi klarer os fordi vi er fælles om det, og det har vi været meget bevidste om fra en tidlig alder.”

(Bilag 13, s. 5).

Børnene står centralt i alle fem familier. Dette uagtet antallet og alderen på børnene. Børnenes centrale position kommer til udtryk i interviewdata, men også i det omkringliggende, hvor det fremgår af memoer, at der forud og efter hvert interview foregår en samtale mellem interviewer og informant af mere uformel karakter, hvor det centrale der snakkes om, er børn:

Memoer

Under interview

- Informant er fem minutter forsinket og virker en smule tidspresset
- Vi småsnakker forud for interviewet, hvor det særligt er børn vi snakker om
- Undervejs i interviewet afbrydes der af telefonopkald i et par minutter

Udklip af memoer fra det første interview (Bilag 2).

Forældrene udtrykker i interviewene flere overvejelser og refleksioner relateret til børnene og deres rolle i familien. En af disse omhandler barnet som en del af familien. Selvom børnene i interviewdata og memoer optræder centralt, udtrykkes der af de interviewede forældre også en bevidsthed om, at børnene måske står centralt, men at det er som en del af et kollektiv. En informant udtrykker eksempelvis at:

”Jeg tror i mit forældreskab, der handler det meget om familien som helhed (...) Det er måske også bare ret vigtigt, at vi ser på, at børnene er en del af noget. En familie, en vennegruppe, en vuggestue, et samfund, en verden du ved.”

(Bilag 14, s. 2).

Med andre ord er børnenes centrale position som et led i noget omkringliggende, hvilket i kontekst af specialet er familien. Herudover indgår børnene ifølge de deltagende forældre i andre fællesskaber såsom institution, vennegrupper og lokalsamfund. Det betyder derfor også, at selvom børnene har denne centrale positionering i deres respektive familie, så ser forældrene et væsentligt perspektiv i, at det enkelte barn ikke fungerer som centrum i sig selv. Med dette menes, at børnene som fænomen måske fyldet meget, men at barnet som individ ikke nødvendigvis fylder mere end andre. Dette udtrykker en af de deltagende forældre som:

”at vi ser ham (barnet, red.) som et selvstændigt menneske, men også en medspiller. En form for ligeværdigt menneske, som vi også har nogle forventninger til (...) Det er vigtigt for mig, at han forstår at han er superværdifuld og unik, men at det er alle andre også. Sådan at han kan indgå på lige fod med andre i det sociale samspil.”

(Bilag 14, s. 2).

Det kan desuden forstås i lyset af den identitetsudvikling, der ifølge Wenger (2004) er indlejret i det at deltage i et praksisfællesskab, hvor identitet formes igennem engagement i praksis og gensidig anerkendelse (Wenger, 2004). På den måde er der derved et værdimæssigt fokus, der

både inkluderer barnets egen selvstændighed som individ, men samtidigt en forståelse af barnets selvstændighed som en deltager i et socialt samspil. Dette fremhæves også i de resterende interviews, hvor børnenes sociale og relationelle kompetencer fremhæves flere gange:

Noter:

- Relationer og det sociale er vigtigt for familierne og kommer ofte i spil i interviewdata.
- Der er et slags samspil imellem det at være individ men samtidigt indgå i fællesskabet.
- Der er lidt variationer i, hvorvidt det handler om noget konkret og praktisk som at deltage i gøremål og hjælpe til, eller om det er mere følelsesbetonet.

Udklip af noter fra koden "relationelt" (Bilag 12).

Forældrenes forståelse af relationelle og sociale kompetencer differentierer sig dog en smule, således at der opstår mindre variationer. Disse variationer handler om i hvor høj grad der vægtes konkrete og praktiske eller emotionelle aspekter i det relationelle og sociale samspil. Fælles på tværs af forståelserne er, at det står centralt som værdisæt. En forælder fortæller at:

"det her med relationer det synes jeg, det er så vigtigt, og det er så undervurderet. Og når jeg ser på, du ved altså, nogle af mine ungdomsvenner og kammerater, der det der gør, om de har det godt i dag, det er om de har en familie omkring sig."

(Bilag 13, s. 1).

Familie fremstår på den måde som et bærende fællesskab, hvor relationer ikke blot er følelsesmæssige bånd, men en del af det, der ruster børn til livet. Dette kan forstås som en del af praksisfællesskabets værdi- og normdannelse. I Lave og Wengers teori om praksisfællesskaber differentierer disse sig fra fællesskaber ved at have en fælles praksis, en fælles forståelse og et gensidigt engagement (Lave & Wenger, 2003). Det gensidige engagement kan ifølge Wenger (2004) vise sig i flere former. En af disse er det at gøre ting sammen, hvilket en forælder fortæller om i det følgende citat:

"Vi har altid været gode til at bruge at tage ud og opleve ting sammen. Det behøver ikke være noget stort. Vi har været gode til at tage i zoologisk haver for eksempel og komme ud og gå en tur i skoven."

(Bilag 15, s. 2).

De fælles oplevelser bidrager ifølge Lave og Wenger til en fælles forståelse, da de er med til at forme praksisfællesskabets fælles historie, kultur og traditioner (Lave & Wenger, 2003). Denne anskues ifølge Lave og Wenger ikke som en statisk størrelse, men en der udvikler sig over tid igennem praksisfællesskabets sociale samspil (Lave & Wenger, 2003). Netop denne udvikling sætter samme forælder ord på i sin erkendelse af, at det omtalte barn, er blevet ældre:

"Det er jo klart, der er jo også sådan en, hvad skal man sige? Jeg kalder det næsten en sorgproces i denne her løsrivelse, som når man har en teenager, så er det jo klart, at der er jo en proces. For jeg er jo godt klar over at om 5 år ser jeg hende nok ikke på samme måde, som jeg gør nu. Ja også som jeg gjorde måske for 5 år siden."

(Bilag 15, s. 2).

De fælles oplevelser er derved med til at forme den fælles forståelse i praksisfællesskabet, men det er en formning der er i konstant forandring. En del af denne udvikling indebærer, at praksisfællesskabet ændres og at børnenes rolle som deltagere vil udvikles over tid, herunder også en udvikling der gør børnene mere selvstændige i at vælge praksisfællesskabet mere til eller fra. Denne proces træder frem i fire ud af de fem interviews, hvor denne erkendelse af, at børnene bliver ældre, er til stede. Det betyder også, at praksisfællesskabet og relationen imellem dets deltagere ændres over tid (Lave & Wenger, 2003).

Denne udvikling indebærer en løsrivelse, der træder frem af data, hvor forældrene beskriver en proces, hvor børnenes øgede selvstændighed fører dem mere mod dem selv som individ i familien, fremfor individ af familien. En forælder fortæller om dette igennem barnets prioritering hvor familien nu er noget der vælges til, fremfor noget der blot er en selvfølge:

"Nok fordi jeg også forstår at det er prioritering for hende nu hvor førhen har det ikke været en prioritering på samme måde. Der har det været en nødvendighed, for hun var afhængig af mig. Det er hun ikke på samme måde nu."

(Bilag 15, s. 2).

Denne proces kan betragtes som overgangen fra legitim perifer deltagelse til fuldgyldig deltagelse, der er et af Lave og Wengers komponenter i teorien om situeret læring (Lave & Wenger, 2003). Processen finder sted i familierne i en overgang der starter med, at børnenes deltagelse initieres af forældrene igennem en rammesætning for praksisfællesskabet, til at børnene qua deres øgede selvstændighed influerer og medudvikler praksisfællesskabet hvor de i højere grad vokser ind i en mere ligestillet deltagelse. Særligt træder denne overgang frem blandt de forældre der har børn i teenagealderen, hvor overgangen opleves på særligt tæt hold. På den ene side oplever disse forældre en sørgmodighed, mens de på den anden side beskriver en stolthed over børnenes udvikling:

"Ja jeg vil sige, jeg kan godt se at vores børn er vores børn. På den måde, at mange af de værdier vi har lagt ind i forældreskabet, har også båret frugt tror jeg. Men jeg kan også se, at de gør det til deres eget, og det betyder faktisk rigtig meget for mig, at de har den her selvstændighed til at tage det vi har givet dem med og gøre det til deres eget. At jeg ville synes det var frygteligt bare at se en lille kopi af mig selv vokse op. Nu ser jeg jo lidt en der har fået nogle ting med og nogle redskaber med, men som måske bliver brugt på en lidt anderledes måde end hvad jeg ville have gjort og det er enormt inspirerende og noget jeg nyder rigtig

meget.”
(Bilag 16, s. 3).

Stoltheden opstår på den måde i vidnet til børnenes overgang fra den legitime, perifere deltagelse til den mere fuldbyrdede deltagelse, hvor børnenes indtræden i en mere selvstændig og ligeværdig rolle sker. Denne proces kendetegnes ved, at børnene tager det der var i form af praksisfællesskabets normer, traditioner og historie og former det til en ny anvendelse. Forældrene beskriver dette som yderst positivt, og som det fremgår af citatet, ville det være *frygteligt*, hvis denne børneinitierede udvikling af det eksisterende ikke fandt sted. Der er derved også en anerkendelse fra forældrenes side af den overgang det er at gå fra legitim perifer deltagelse til en mere fuldgældig deltagelse.

Opsummering

Familierne har ifølge forældrene et gensidigt engagement, som er et af kernekomponenterne i et praksisfællesskab. Dette er opbygget af flere komponenter, der inkluderer og spænder over det abstrakte og emotionelle til det mere konkrete som oplevelser. Børnene i familierne går i løbet af deres opvækst fra en mere observerende, men dog ifølge forældrene ligeværdig deltagerpositionering, til en mere selvstændig og fuldbyrdet deltagerrolle. Dette indebærer også, at børnene med tiden i højere grad kan vælge familien fra, og derved bryde med det gensidige engagement.

Det digitale som medaktør og modspiller i familiens praksis

I dette afsnit præsenteres et todelt fokus relateret til det digitale i familiernes hverdag. Når der her refereres til det digitale, menes der digitale enheder, der er knyttet op til wi-fi og en skærm såsom telefoner, fjernsyn, tablets og computer. Denne afgrænsning sker på baggrund af, at det er disse der fremhæves af forældrene, hvilket vil præsenteres yderligere i form af citater fra forældrene i løbet af afsnittet.

I afsnittet undersøges til dels hvordan det digitale tager form i familiernes eksisterende hverdag, herunder hvordan det digitale er med til at bidrage, frustrere og hvordan det anvendes. Det undersøges desuden hvordan forældrene ser muligheden for at udvikle et digitalt produkt til at hjælpe dem med madlavning i hverdagen. Her undersøges hvilke potentialer og risici de ser, samt hvilke ønsker de har til udviklingen.

Formålet med afsnittet er derved at blive klogere på, hvordan det digitale i forvejen finder sted og forstås i familierne, samt at øge brugerinddragelse- og forståelse. Således rettes i afsnittet om det digitale et fokus på det der er samt det der kan blive.

Fælles for alle fem familier er, at de laver madplan og indkøbsliste på ugentlig basis, og i tre af familierne kan denne tilgås digitalt af andre medlemmer af familien. Dette muliggør ifølge forældrene en vigtig informationsdeling, der hjælper til at holde et fælles overblik. En af forældrene fortæller at:

”Ja altså vi laver den her madplan. Den har vi faktisk i sådan en (digital, red.) fællesnote, hvor vi også har vores ugentlige indkøbsliste. For så kan man lige skrive ind hvis vi mangler havregryn eller den slags.”

(Bilag 14, s. 6).

Det er primært mødrene i familierne, der står for at lave madplan og indkøbsliste, men det digitale mulighed for en fælles vidensdeling gør, at andre familiemedlemmer kan føje til og komme med forslag. Forskellen på dette og en analog madplan er ifølge forældrene, at der ved det digitale er mulighed for en fælles vidensdeling, der kan ske uagtet af geografisk og tidsmæssig placering. Således kan man tjekke om der mangler havregryn mens man er på arbejde, og købe det på vejen hjem. Det beskrives af flere informanter som, at det i højere grad bliver en fælles ting, og den digitale deling fungerer derved som en måde at understøtte det fælles i den fælles praksis:

”den der fælles indkøbsliste og madplan den skaber bare et virkelig godt fælles overblik. Så ved vi begge hvis det er der er noget vi mangler.”

(Bilag 14, s. 6).

Forældrene fremhæver hvordan det digitale ligeledes er et godt redskab til at finde og tilgå opskrifter. Her lader det til, at opskriftsbøger i nogen grad er erstattet af digitale opskrifter. En af forældrene fortæller eksempelvis at:

”Så finder vi opskrifter online. Særligt på Instagram. Der finder jeg meget inspiration inde, fordi jeg følger diverse vegetariske og veganske madbloggere. Og ellers så hvis jeg har lyst til noget specifikt så googler jeg jo, og Valdemarsro har jo bare verdens bedste SEO.”

(Bilag 17, s. 7).

Muligheden for at søge efter specifikke opskrifter fremhæves her af forælderen. Dette muliggør en tilpasning til familiens behov ved eksempelvis at søge på hverdagsmad, vegetariske retter og lignende. Desuden fortæller forælderen, at internettet er en god kilde til inspiration, når der skal laves madplan. En af informanterne udtrykker en vis frustration over, at mange af de opskrifter der findes online, ikke nødvendigvis er så nemme, som de giver udtryk for:

”nogle af de der såkaldte nemme rette man finder på Google, de kræver jo 7 gryder og en kagerulle, hvor man konstant rører i noget og timer det hele for at få det til at passe sammen

og det er bare enormt stressende at holde øje med gryder, ovn og barn på en gang.”

(Bilag 14, s. 6).

Der er derved en oplevelse af, at der kan være uoverensstemmelse i afsenders og modtagerens kompetencer. Det gør, at læringskurven bliver for stejl, hvilket forælderen videre fortæller om:

”For når man er så ny i det som vi er, så skal man jo måske fokusere lidt mere på at kravle og så kan man jo lære at gå senere. Og mange af de der opskrifter og sådan noget, der er det bare virkelig tydeligt, at det er jo nok en kok eller sådan noget der har lavet det. Det er i hvert fald ikke mig der har lavet det. Og der tror jeg bare nogle gange, at dem der laver den slags, at de ligesom lidt overvurderer hvad almindelige... eller i hvert fald hvad jeg kan. Så igen, at den der nemme opskrift, den er bare ikke så nem i praksis.”

(Bilag 14, s. 7).

Der er på den måde en kløft, hvor budskabet i form af en nem opskrift, ikke bliver så nem i praksis, fordi afsenderens og modtagerens virkeligheder og udgangspunkt er forskelligt.

Når adspurgte til digitale hjælpemidler nævner flere måltidskasser, hvilket i første omgang kan virke en smule overraskende. Der uddybes dog af informanterne, at de anser det som noget digitalt, da der ved måltidskasserne er en digital komponent. Det ses ved, at der bestilles og tilgås via en telefon eller tablet, og at der desuden er en digital komponent i form af informationsdeling relateret til måltidskasserne:

”Vi har også en gang imellem haft sådan nogle måltidskasser. Det er jo i princippet også digitalt. Det gør det lidt nemmere i de der uger hvor det skal gå hurtigt. De har sådan en oversigt med videoer, som måske gør det lidt nemmere også (...) så har de været lidt kedelige, eller der var nogle af retterne man ikke gad”

(Bilag 15, s. 7).

Måltidskasserne bruges derved sporadisk af familierne, og oftest i mere travle perioder. Det nævnes, at selvom måltidskasserne bringer værdi i form af lethed ind i hverdagen, så er der en manglende fleksibilitet ved måltidskasser som løsning. Det er eksempelvis at retterne bliver lidt kedelige eller generelt ikke passer til familiens smagspræference. Dette understreger familiernes udvikling af en fælles forståelse når det kommer til mad og smag (Lave & Wenger, 2003). Denne kan være svær at imødekomme, da den er unik for det enkelte praksisfællesskab, og desuden udvikles over tid i en dynamisk proces (Lave & Wenger, 2003). Samtidigt kan der med Lave og Wengers teori peges på, at måltidskasserne kan være med til at udvikle praksisfællesskabet, da det opleves at inspirere til nye retter, og derved udvikler den fælles forståelse i praksisfællesskabet (Lave & Wenger, 2003).

Overordnet tegner der sig derved et generelt billede af, at de digitale løsninger der opleves som en hjælp blandt forældrene, hjælper ved at skabe struktur, giver mulighed for internt at dele

informationer, inspirerer til madlavningen og mindsker andelen af valg der skal træffes af familien selv. På den anden side kan det digitale også opleves som en begrænsning for forældre, fordi den samme struktur også betyder en manglende fleksibilitet for familien. Herudover udtrykker forældrene desuden, at det digitale kan have en opdelende effekt for fællesskabet. Her fortæller en forælder at:

”Skærm fjerner lidt mere fokus fra fællesskabet, end når vi fx sidder og spiller brætspil. Det er mere forstyrrende. Absolut.

(Bilag 15, s. 3).

Selvom det digitale muliggør en informationsdeling ved eksempelvis at anvende det til madplan og indkøbsliste, så kan det også have den modsatte effekt, hvor det fjerner fokuset fra fællesskabet. Informanten udtrykker videre, at de i familien lidt er nogle *”coachpotatoes”* (interview 20, s. 2) og ifølge informanten er det særligt brugen af sociale medier der kan frustrere:

”Jeg bruger Facebook, mere end jeg egentlig gad, men meget mindre end hvad andre gør. Jeg prøver egentlig at holde det på et minimum. Har også fra tid til anden taget store pauser fra det (...) Jeg synes det er sådan en tidssluger.”

(Bilag 15, s. 8).

Tidsaspektet dukker op i flere sammenhænge på tværs af interviews, og her oplever informanterne et betydeligt frustrationselement i at anvende de digitale værktøjer, da de ofte kan føre til overspringshandlinger, hvor det at finde en opskrift kan ende i en længerevarende proces med flere digitale omveje:

”Jeg bliver nogle gange forstyrret på Instagram (når der ledes efter opskrifter, red.). Det er jo nærmest bygget op til at fjerne fokus”

(Bilag 17, s. 7).

Derved bliver det der skulle hjælpe med at forsimple tilværelsen en medvirkende faktor til at distrahere fra den. Selvom denne brug af det digitale forbindes med frustrationer og som noget der kommer imellem familiemedlemmerne, anerkendes det også, at det digitale er en del af deres hverdag, og flere informanter fortæller positive historier, hvor familien formår at samles om det digitale. En forælder fortæller eksempelvis:

”Men jeg synes også vi er gode til at vi sidder og snakker og griner, så sidder vi måske og ser noget sjovt youtube videoer og så griner lidt af det og så minder det om et eller andet, så snakker man jo om det.”

(Bilag 15, s. 3).

Der er derved en splittelse, hvor det digitale kan være et frustrationselement, der for forældrene virker fremmedgørende for familien fordi det kan fjerne fokus fra fællesskabet. Der er dog også en sameksisterende erkendelse af, at det digitale er en integreret del af hverdagen, der kan anvendes positivt, når familiemedlemmerne formår at være fælles omkring det. Det kan eksempelvis ske ved, at man griner af det man ser og oplever eller snakker sammen om det. Det er derved som om, at familierne som praksisfællesskab stadig er i en ret ny udviklingsproces omkring en fælles forståelse, når det kommer til det digitale liv. Dette understøttes af flere forældres beretninger om, hvordan netop det digitale er et af de store skifte de oplever fra deres egen barndom til deres børns barndom:

”Jeg kan godt se, at der er noget der har ændret sig fra, da jeg var barn. Faktisk. At i dag der er de langt mere sådan. Jeg oplever ikke, at de på samme måde er afsted, som jeg husker, jeg var. At jeg husker ikke rigtig jeg sådan var så meget hjemme. Jeg var meget ude og på legepladsen eller mødtes med venner eller et eller andet, og der må jeg sige at der er det på en anden måde med børnene i dag.”

(Bilag 16, s. 5).

Det er derved en ny forståelse af det at være barn og børnefamilie, som familierne løbende udvikler i deres praksisfællesskab.

Når det kommer til forældrenes udtalelser, der relaterer sig til udviklingen af et nyt digitalt værktøj, læner deres udtalelser sig i relativt høj grad op ad deres erfaringer med andre digitale værktøjer. Det er særligt komponenter, der kan hjælpe til at skabe mere struktur og overblik, der træder frem i interviewene, samt en vægtning af at forsimple hverdagen ved at træffe beslutningerne for forældrene, således at antallet af valg minimeres:

”Sådan at beslutninger bare var taget for mig. Altså at der ligesom var besluttet i den der app eller hvad det nu er, at i dag skal dit barn skære kartoflerne, sådan at det var helt specifikt.”

(Bilag 14, s. 7).

Samtidigt italesættes der også, at der er en risiko for, at det digitale værktøj ender med blot at være en ledsager i den hverdag, der allerede sker, således at de valg der naturligt træffes af mennesker stadig træffes af mennesker, men med et digitalt værktøj på sidelinjen:

”Jeg tror det der godt kunne være faren. Det ville være at der ligesom blev BM, der stod for det alligevel. Og at hun så bare havde en telefon i hånden imens. Og appen så bare fortalte hende at hun skal gøre det, hun i forvejen gør.”

(Bilag 15, s. 8).

Der er derved et modsætningsforhold mellem kontrol og åbenhed, hvor det digitale kan risikere at erstatte åbne situationer med fastlåste strukturer. På den måde vil det digitale værktøj risikere at blive endnu en ting at forholde sig til og besværliggøre hverdagen fremfor et

hjælpemiddel til at forsimple den. Forældrene italesætter desuden, at det er vigtigt for dem, at værktøjet støtter den fælles praksis ved at være noget alle i familien kan deltage i:

”det ville være vigtigt for mig, at det ligesom (...) var noget der involverede noget fællesskab, altså at det var noget alle i familien kunne være med til.”

(Bilag 16, s. 8).

Her er nogle af forældrene særligt optagede af muligheden for gamification, som de ser som en mulighed til at skabe et større fællesskab omkring madlavning som praksis:

”Jamen altså jeg er jo glad for det der med en form for overblik ikke, så det ville faktisk være det vigtigste. Og så tror jeg også det her med at det tager os alle sammen altså at det skal være til os forældre, men det skal jo lige så meget være til børnene (...) Ja, det ved jeg ikke at sådan gør det lidt spilleagtigt. Måske sådan at. Jamen du ved lidt konkurrenceelement, men Det er det måske at ja, det ved jeg ikke. Altså hvem kan snitte agurken hurtigst eller? Ja den slags. Det tror jeg i hvert fald ville passe rigtig godt ind i vores familie.”

(Bilag 13, s. 9).

Der er derved fra forældrenes side et ønske om, at den digitale løsning er med til at fremme det fælles engagement og den fælles oplevelse omkring madlavning. Det kan ifølge forældrene eksempelvis ske igennem elementer af leg og konkurrence, der kan inddrage børnene aktivt. Det peger på et potentiale i det digitale som noget, der udover at strukturere og understøtte opgaver, også kan være med til at styrke det relationelle og være med til at udvikle den fælles praksis. Det digitale fremstår derved ikke alene som et praktisk værktøj, men som en bevægelig størrelse der forhandles med, tilpasser sig og forsøger at finde en meningsfuld plads i deres fælles praksis.

Opsummering

Digitale værktøjer er en del af familiernes hverdag og et redskab, der står centralt i familien som praksisfællesskab. Der tegner sig en dobbelthed i forældrenes oplevelse af det digitale. På den ene side fungerer det digitale som en fælles hjælpende hånd, der understøtter struktur, fælles overblik og koordinering. På den anden side er der en individualiserende kvalitet i anvendelsen af digitale værktøjer, hvor forældrene oplever, at det kan medvirke til stress og splittelse. Det digitale fremstår ikke blot som et integreret redskab men som noget familierne stadig er i færd med at integrere og forstå i deres fælles praksis. Forældrenes refleksioner over udviklingen af et digitalt værktøj bærer præg af deres nuværende erfaringer. Disse peger i retning af en digital løsning, der formår at skabe overblik og struktur, men samtidigt har potentiale til at styrke det gensidige engagement i familien.

Mad som fælles praksis: et alsidigt krydderi i hverdagen

I det følgende afsnit undersøges det, hvilke normer og tematikker der relaterer sig til mad som fælles praksis i de deltagende familier. I afsnittet anvendes ordene *mad* og *madlavning*. Mad relaterer sig her til mad og madlavning i en bredere forstand, mens madlavning fokuserer mere direkte på det der relaterer sig til det at lave mad. Her forstås mad både som en konkret og fysisk praksis og en relationel meningsskaber. Afsnittet anlægger derfor et både bredt og snævert perspektiv, hvor analyserne tager udgangspunkt i informanternes beskrivelser og erfaringer i form af citater.

Overordnet set fortælles der i interviewene om, at mad og madlavning er vigtigt for familierne. Mad er en praksis der sker hver dag i familierne, og som både har en stabil og vedvarende værdi, men samtidigt er dynamisk og fleksibel i sin udfoldelse alt efter hverdagens livsvilkår. En forælder fortæller eksempelvis her at:

”I virkeligheden, så tror jeg madlavning. Det betyder enormt meget for os. Det ligger bare så meget integreret i vores hverdag og i vores dagligdag, at det er ikke noget, jeg tænker over. Men det er jo sådan, et bærende element i familielivet i hvert fald i vores familieliv, for vi spiser jo hver dag. Vi laver mad hver dag om det så bare er at hælde cornflakes i en skål om morgenen.”
(Bilag 16, s. 2).

Mad er noget der laves hver dag, men det kan også ske i en mere simpel form, som at hælde morgenmad op. Derved får det en nærmest integreret plads i det levede liv. Mad kobles af flere informanter til sundhed, hvor der italesættes det, der kan kaldes et overvejende nuanceret sundhedsbegreb. Med dette menes en forståelse af sundhed, hvor sundhed ikke nødvendigvis kan gøre dikotomisk op i enten sundt eller usundt (Jensen, 2016a). Forældrene fortæller her om en forståelse af sundhed, der i højere grad handler om forholdet til mad end om maden i sig selv:

”For mad og sundhed betyder egentlig meget for os, og vi vil gerne give BA en god og sund start på livet. Her snakker jeg ikke nødvendigvis om det BA spiser, men måske bare mere et sundt forhold til mad og sunde vaner.”
(Bilag 14, s. 1).

Dette understøttes også af en oplevelse blandt forældrene af, at sundhed og anbefalinger hertil ikke nødvendigvis er en hjælp for forældrene. Her fortæller en informant at:

”Jeg synes der er rigtig mange anbefalinger. Omkring det her med mad og sundhed, og de passer bare overhovedet ikke ind i vores liv. Jeg kan føle det lidt formynderisk på en eller

anden måde. Og det kommer altså fra en familie, der egentlig spiser overvejende sundt (...) jeg kan jo se på min partner der hun (...) føler sådan lidt dårlig samvittighed over ikke at kunne leve op til de ting. Og det gør bare overhovedet ikke noget godt for os.”

(Bilag 16, s. 6).

Anbefalinger om mad og sundhed kan derved ud over at føre til en dårlig samvittighed, der i forældrenes forståelse ikke fører noget godt med sig, virke begrænsende fordi de ikke nødvendigvis passer til det levede liv og den fælles praksis familierne udvikler. Da denne praksis er en dynamisk og fleksibel størrelse, influeret af det levede liv og praksisfællesskabets medlemmer, er de statiske anbefalinger noget der i stedet bliver et uopnåeligt ideal for forældrene.

I forlængelse heraf, kan mad som fælles praksis have en fremmedgørende kvalitet. Denne kan ifølge forældrene opstå i ydre anbefalinger, som beskrevet ovenfor, men også i sammenligning med andre. En forælder opsummerer kort at:

”Jeg synes der er så meget at føle sig forkert over i den her verden.”

(Bilag 17, s. 1).

På den måde kan det siges at mad og madlavning kan risikere at blive noget, der skal opnås for noget ydre, fremfor noget der opstår i praksisfællesskabet. Det kan ifølge forældrene føre til en fremmedgørende følelse, hvor man føler sig forkert og er præget af dårlig samvittighed. Ifølge forældrene kan det give følelser af utilstrækkelighed i det at være menneske, og fremfor at gøre noget godt, resultere i mere stress.

Omvendt kan mad som fælles praksis være et sted hvor der opstår resonans. I interviews fremgår dette særligt i nogle små øjeblikke, der ikke nødvendigvis knytter sig direkte til madlavningen, men til den fælles praksis i familien. Et eksempel herpå er, hvordan måltidet og det at spise sammen tillægges værdi:

“Det har nok ret vigtig værdi for mig, at vi rent faktisk spiser sammen, når vi alle sammen er her.”

(Bilag 15, s. 2).

Derved bliver maden et betydningsfuldt samlingspunkt, hvor der kan opstå minder og en fælles historie, og hvor det er med til at forme og udvikle en fælles forståelse i praksisfællesskabet.

Forældrene nævner hvordan dette ofte kan opstå i særlige miljøer, der adskiller sig fra hverdagen. Her er det særligt begivenheder som ferier eller fødselsdage, hvor der nævnes positive oplevelser med mad som en del af fælles praksis. Forældrene peger på, at den ekstra tid og samhørighedsfølelse ved disse begivenheder, fremmer de positive oplevelser hvor mad indgår i. Dette eksemplificeres af følgende forælder som at:

"nogle gange når vi for eksempel er på ferie eller i sommerhus og sådan noget, så har man jo nogle snakke, som man ikke helt har på samme måde i hverdagen. Og vi har nemlig lige været i sommerhus, det er derfor jeg lige kommer i tanke om det. Og der lavede vi varm kakao en aften og bagte boller."

(Bilag 16, s. 8).

Disse øjeblikke, hvor der opstår noget betydningsfuldt i praksisfællesskabet, afgrænser sig dog ikke nødvendigvis kun til øjeblikke væk fra hverdagens kontekst. Her opstår der ligeledes nogle små glimt, der næsten kan overses, men som fungerer som en slags lim i familierne. Den samme forælder eksemplificerer det i det følgende:

"Vi kan egentlig godt lide at lave mad. Vi fik jo børn i en tidlig alder. Og det er klart, at det indvirkede meget på det. For vores økonomi da vi fik børn. Den var ikke til, at vi bare kunne tage ud og opleve alt muligt (...) Så madlavning og hverdagen var jo det der samlede os, fremfor du ved en ferie til udlandet. Og jeg kan mærke jeg bliver faktisk en lille smule bevæget over at tænke tilbage på det (...) I virkeligheden, så tror jeg madlavning. Det betyder enormt meget for os."

(Bilag 16, s. 2).

Dengang familien ikke havde de samme muligheder for at tage ud og opleve ting udenfor, fremstår hverdagen særligt vigtig, da det er den der fungerer som familiens samlingspunkt. Forælderen her bliver helt bevæget over at tænke tilbage på denne tid. En anden forælder med et lille barn, fortæller om, hvordan morgenmaden i hverdagene har en vigtig værdi, og beskriver at:

"om morgenen til at spise havregrød, og at vi ikke bare skal skynde os afsted og stresse helt vildt. (...) Nogle gange er han med til nogle små ting som at trykke på kaffemaskinen eller lige røre i havregrøden. Men mest kigger han bare med, og så spiser vi sammen og vi får egentlig begge havregrød."

(Bilag 14, s. 3).

Selvom maden og måltidet er et fælles samlingspunkt, så udtrykker forældrene et ønske om, at børnene deltager mere i madlavningen. Dette udtrykkes eksempelvis med at:

"Jeg synes det er rigtig vigtigt, at børnene de også hjælper til med madlavningen."

(Bilag 13, s. 2).

Børnenes deltagelse og hjælp til madlavning har en værdi for forældrene, hvor der særligt fremhæves fællesskabet som grund herfor. For forældrene handler det i høj grad om, at børnene som medlemmer i praksisfællesskabet også deltager i den fælles praksis. En forælder beskriver det således:

”Vi bor her alle sammen og jeg har en eller anden grundide om, at det hus og den husstand man ligesom bor i, den tager man også del i, i det niveau man kan. Ens niveau skal selvfølgelig også passe til hvor meget ansvar man kan tage.”

(Bilag 17, s. 5).

Som det fremgår af citatet, betyder børnenes deltagelse ikke, at den forventes på lige fod med de voksne. Her beskriver forældrene i stedet, hvordan børnenes deltagelse starter som en mere observerende funktion, hvor børnene betragter madlavning fra sidelinjen og i løbet af opvæksten får en mere aktivt deltagende rolle, hvor de indgår mere i madlavning, men hvor den faciliteres af forældrene, til at de selvstændigt kan træffe beslutninger relateret til mad som fælles praksis, herunder også at vælge den fra. Med andre ord går deltagelsen fra en legitim perifer deltagelse til en mere fuldbyrdet deltagelse. Denne overgang er særligt kendetegnet ved en slags usikkerhed, men også opmærksomhed fra forældrenes side, der i høj grad handler om alder og kunnen. En forælder fortæller her, hvordan dette også kan udmønte sig i en overraskelse over, hvad barnet kan:

”jeg synes egentlig at min ældste han lærer ting hurtigere end jeg troede børn lærer ting. Jeg ved ikke om det er fordi jeg selv var langsom, eller jeg bare har en forskruet hukommelse fra min egen barndom. For altså jeg er sådan lidt, så lige pludselig så kunne han bare slå æg ud og jeg var sådan ”hvem har lært dig det? Er det meningen du skal kunne det?”

(Bilag 17, s. 5).

I praksisfællesskabet er det derved forældrene der i den fælles deltagelse med børnene er med til at vurdere, hvordan barnet kan inviteres yderligere med i deltagelsen i en udvikling der er i overensstemmelse med barnets kunnen. Nogle forældre efterspørger en decideret oversigt over, hvad børn i varierende aldre kan relateret til madlavning, der kan hjælpe dem til at skabe struktur igennem mere viden:

”jeg har faktisk ikke overblik overhovedet over hvor meget han egentlig kan hjælpe til mere end det. Du ved i hans alder, hvor meget man så kan. Der kunne jeg måske godt lidt mangle et opslagsværk til hvad han kan eller nogle forslag til hvordan man lige kan gøre det.”

(Bilag 14, s. 5).

Derved læner det sig op ad en tidligere tendens relateret til det digitale, hvor et af ønskerne fra forældrene indebar mere struktur. Selvom forældrene ønsker en højere grad af børns deltagelse, så peger det i interviewene på, at børnene i forvejen deltager i familiens madlavning, om end det er i en mere ustruktureret form, hvor børnene af sig selv tilbyder eller træder til i forbindelse med madlavningen:

”Men jo de laver faktisk selv nogle gange mad, og jeg synes også de er gode til det her med sådan selv at tilbyde det og selv at gøre det. Og hvor som jeg sagde, at jeg har meget behov for, at der bliver sagt konkret, hvad jeg skal gøre. Jeg oplever egentlig, at de også er gode til

sådan. Du ved: "mor skal jeg ikke lige tage det her pasta" og der tænker jeg at de er langt foran mig på den facon, ikke?"

(Bilag 13, s. 4).

Selvom børnene deltager i madlavningen i denne mere dynamiske form, ønsker flere af forældrene en fast maddag til børnene. Dette ønske fortæller de blot er svært at efterkomme, grundet variationer i dagligdagen, hvor eksempelvis fritidsaktiviteter eller legeaftaler kommer i vejen:

"På et tidspunkt så kørte vi med en fast maddag til børnene. Men så var der noget med nogle fritidsaktiviteter, sådan du ved der begyndte at clashe lidt, og som gjorde det lidt svært planlægningsmæssigt."

(Bilag 13, s. 4).

Når det kommer til børnenes valg om at vælge madlavningen til eller fra, er det ens i familierne, at både til- og fravalg sameksisterer i en dynamisk proces. Dette forstået på den måde, at forældrene både fortæller om, at børnene gerne vil, men samtidigt om, at børnene ikke gider at deltage. Den samme forælder som i de foregående citater beretter om, at børnene er gode til at hjælpe til og tilbyde hjælpen af sig selv fortæller andetsteds i interviewet at:

"Jamen de gider sgu ikke at hjælpe til."

(Bilag 13, s. 3).

Der er derved nogle udsving, hvor børnene i nogle tilfælde vælger madlavningen som praksis til og i andre vælger den fra. Hvordan forældrene forholder sig til dette, er der variationer i, ligesom effekten af forældrenes forholdemåde varierer. For nogle familier er det en mere tydelig tilgang, hvor forældrene bestemmer, mens det i andre vægtes at have en mere kompromissøgende tilgang, som denne forældre eksemplificerer:

"nogle gange, så siger de jo nej (...) Og på den ene side så vil jeg jo gerne respektere deres nej på den anden side, så er det også min oplevelse, at når de så først er med, så bliver det en god oplevelse. Så det jeg nogle gange kan gøre det er at jeg siger "OK jeg ved godt du ikke gider. Jeg vil gerne have du kommer og hjælper til i 5 minutter" (...) ofte, så oplever jeg faktisk, at jamen så bliver de derude og hjælper til."

(Bilag 16, s. 7).

En tematik der går igen handler om, hvor fokuset i børnenes deltagelse placeres. En forælder fortæller om, hvordan barnet ikke bryder sig om at skære grøntsager, og forklarer at det muligvis kan skyldes tidligere erfaringer, hvor der var et præsterende element til stede:

"Jeg ved ikke om det har noget at gøre med (...) jeg ved X har kommenteret meget på hvordan hun sådan skar ud. At hun skulle skære på den rigtige måde med hænderne, og jeg tror det

blev sådan en. Det blev måske ikke gjort helt godt nok, og så tror jeg hun blev lidt afskrækket fra at gøre det.”

(Bilag 15, s. 6).

På den måde er der en mulighed for at madlavningen bliver noget der kan gøres rigtigt, og hvor man kan blive rettet på, hvor børnene forbinder madlavning med noget, hvor der bliver rettet på dem eller hvor de skal præstere, hvilket har en nærmest fremmedgørende effekt. I kontrast til dette nævnes kagebagning af flere forældre, som noget børnene har en særlig interesse i, hvilket forældrene særligt mener skyldes den uformelle og hyggelige karakter kagebagning kan have. En af forældrene fortæller det som, at kage er noget man har lyst til at gøre fremfor en pligt:

”Hvor kage er jo mere at det har vi lyst til at gøre. Det er jo ikke noget. Det er jo ikke et must, og så jeg tror det går jo nok fra at være den der hverdags pligt til at være et tilvalg.”

(Bilag 15, s. 6).

Relateret til specialets ramme, er det ifølge Rosa netop i det uforudsigelige og åbne samspil, at resonans kan opstå (Rosa, 2021). Når madlavning ikke styres af krav og forventninger, men i stedet får karakter af et mere frit og gensidigt samspil, skabes der derved mulighed for en relationel åbenhed, hvor forbindelsen mellem mennesker og verden kan træde frem. På den måde understøtter det praksisfællesskabets sammenhængskraft og muligheden for at resonans opstår. Derved er det som om der opstår en forståelse hos forældrene om, at når der stilles høje krav til børnenes deltagelse i madlavningen, så har det nærmest fremmedgørende effekt, mens madlavningen der opstår i et mere frit og uformelt rum, skaber større mulighed for resonans.

Opsummering

Mad optræder i familierne både som en hverdagslig nødvendighed og som en praksis med potentiale for fællesskab og nærvær. Forældrene tillægger mad en betydning, der rækker ud over sundhed og ernæring, og knytter maden til relationer og fælles oplevelser. Børns deltagelse i madlavning er allerede en del af hverdagen, men ofte ustruktureret og påvirket af hverdagens skiftende vilkår. Når deltagelsen bærer præg af præstation, risikerer det at skabe afstand. Denne afstand kan ikke nødvendigvis kun afgrænses til børnene, men til familien som helhed. I modsætning hertil peger forældrene på, at en mere uformel, legende og fleksibel tilgang til madlavning også åbner op for muligheden for at resonanslignende øjeblikke kan opstå.

Hverdagsrammen

Det følgende afsnit retter blikket mod familiernes hverdag som den ramme, hvori familiernes praksisser udspiller sig herunder madlavning som praksis. Hverdagen udgør derved ikke blot et bagtæppe, men er i sig selv en dynamisk og foranderlig struktur, som former og formes af familiens medlemmer og deres relationer. Hverdagen er en del af den kontekst, som praksis finder sted i, og hvor et design skal indtænkes, og det vurderes derfor centralt at forstå hvilke dynamikker der er på spil i denne, særligt taget den valgte metodologi taget i betragtning. Ved at analysere hverdagen som en kontekstuel ramme kan der skabes indsigt i de betingelser og udfordringer, der kendetegner familiens liv, og bidrage til at forstå det omkringliggende i familien som praksisfællesskab.

At blive forælder har for alle informanterne en effekt af at ændre livet fuldstændig, hvilket afspejler sig i deres hverdag. Her fortæller en af forældrene at:

”Det har jo ændret mit liv fuldstændig (...) Hvis du er sulten, er det ikke givet, at du bare kan tage dig noget at spise. Hvis du skal på toilet er det ikke givet, at du kan komme derud. Så på den måde, så tilsidesætter du dig selv som forældre. For dine børn. Og for din familie i det hele taget.”

(Bilag 16, s. 1).

Fra en hverdag, der før børn bar præg af en individualitet, hvor forældrene kunne vælge sig selv til, kendetegnes hverdagen efter børn ved, at det er børnene og familien, der vælges til fremfor den individuelle forælder. Som forælder tilsidesætter du derved dig selv. Den samme forælder fortæller om, hvordan det både kan opleves som en identitetskrise og en dannelsesrejse:

”Somme tider, så vil jeg også sige at jeg også har haft meget identitetskrise undervejs. Fordi man jo som forældre tilsidesætter sig selv. Det er jo svært at undgå, for du vil jo prioritere dine børn. Du vil jo sørge for, at de har det godt (...) det er en dannelsesrejse uden sidestykke at blive forælder. Men også en identitetskrise (...) Så derfor vokser mine værdier på en eller anden måde. Jeg tror nærmest man kan sige, at de udvikler sig.”

(Bilag 16, s. 1).

Ifølge forældrene er en del af omvæltningen ved at blive forælder, udover tilsidesættelsen af sig selv for tilvalget af sine børn, den udvikling der sker i værdier. Forældrene oplever dette sker i en voldsom fart, og at tid generelt bliver en ny og anderledes størrelse i forbindelse med at få børn. En forælder sætter ord på at:

”det handler ikke kun om tiden, men lige så meget at der er så vanvittigt mange ting at forholde sig til (...) For vi har kun et barn, og et fuldtidsarbejde, så hvordan lykkes folk med to fuldtidsjobs og flere børn? Altså det fatter jeg ikke.”

(Bilag 14, s. 1).

Selvom tiden i sig selv føles som noget der accelereres, så handler det lige så meget om, at accelerationen også sker i ting at forholde sig til. Hvor livet før børn nærmest kunne føles som om det stod stille, tager livet med børn fart, samtidigt med, at der er nye ting der skal tages stilling til og læres. Dette går i fin forlængelse af det tidligere citat, hvor det beskrives som en dannelsesrejse uden sidestykke. Forældrene oplever tid som en mangelvare i hverdagen, og som noget der kan være svært at få til at passe sammen, her reflekterer en forælder over:

"Jamen det er jo det her med at der er 5 mennesker man skal få til at gå op. Det er en kabale der kan være svær at få til at gå op, og spørgsmålet er også om den altid skal det."

(Bilag 13, s. 6).

Hverdagen er derved nærmest noget der skal løses, hvor både praktiske opgaver som madlavning rengøring og tøjvask samt fritidsaktiviteter og legeaftaler skal koordineres og passe ind. Denne oplevelse af tids- eller koordineringspres opleves både af forældre til et barn og til tre børn. Det kan derfor tyde på, at det ikke nødvendigvis er antallet af børn, men nærmere en udvikling, tilsidesættelse og følelse af at være på, der bidrager til følelsen af en presset hverdag.

Selvom der ikke opleves forskelle i antallet af børn, så opstår der i data nogle forskelle relateret til børnenes alder. I tiden med små børn før skolealderen, opleves det udfordrende for forældrene på en særlig måde, der tilskrives børnenes behov for hjælp til at udføre opgaver såsom at spise, afleveres i institution og påklædning. Her fortæller en af forældrene:

"at man hele tiden med et lille barn er sådan det her servicerende organ der hele tiden skal være der. Det kan jeg virkelig godt huske da børnene var helt små, hvordan man jo konstant skulle være der med det lavpraktiske. Jeg savner virkelig ikke at skifte ble"

(Bilag 16, s. 6).

I den sammenhæng fremtræder en mangel på "hænder" som tematik for forældrene. Det opstår særligt i familierne med flere små børn eller i situationer, hvor der er færre voksne til stede. En af forældrene fortæller om en periode i barnets liv, hvor forælderen var alene som forælder til barnet:

"Altså helt generelt synes jeg overskuddet bare var lidt mindre fordi man har et barn, som du er nødt til at tage dig af alene. Der har jeg jo, der har jeg det jo lidt på en anden måde nu. Hun er jo meget selvhjulpen, men da hun var mindre der skulle man jo hjælpe hende med alt. Og der synes jeg bare det med også at skulle guide i et køkken og det slowede jo the process down,"

(Bilag 15, s. 6).

En anden forælder fortæller hvordan de som familie med tre små børn har set sig nødsaget til at vælge hjemmepasning, fordi det var for udfordrende at få hverdagen til at hænge sammen.

Her er det igen særligt de helt lavpraktiske ting der italesættes, såsom at kunne nå at hente børn fra institution:

"Jamen helt lavpraktisk, så ved jeg simpelthen ikke hvem der skulle hente mine børn (...) Og det er jo nemmere at få pasning af et barn og måske også af to børn end det er at få passet tre børn. Det begynder lige pludselig at blive en ret stor opgave at bede andre om (...) Så altså det er jo det helt lavpraktiske, og så har vi slet ikke været inde på det med trivslen i det vel."

(Bilag 17, s. 2).

Med flere små børn og et begrænset antal voksne opstår der derved et særligt pres i hverdagen, som befinder sig på et overvejende lavpraktisk niveau. Her er det at skulle hjælpe barnet og få det til at hænge sammen rigeligt, og at inddrage det lille barn kan føles som noget der sænker farten i en hverdag, hvor tidspreset i forvejen er stort. Ifølge forældrene kan det påvirke trivslen som forælder. I familierne med ældre børn, skifter udfordringerne karakter. Som børnene bliver ældre, bliver de mere selvhjulpne og begynder at navigere selvstændigt i verden udenfor familien. En af forældrene eksemplificerer at:

"Men nu er det bare nogle andre ting, man sådan står i. Fordi mine børn de er blevet unge, selvstændige eller i hvert fald mere selvstændige mennesker."

(Bilag 16, s. 6).

Udfordringer forsvinder derved ikke nødvendigvis, men bliver til noget andet. Her kan eksempelvis fremhæves den samme selvstændighed, fordi børnene nu også aktivt kan vælge familien som praksisfællesskab til eller fra. Her beskrives hverdagen ikke længere som et fælles projekt i samme grad, men som en ramme, hvorfra den enkelte udvikler sig. Dette fortæller en forælder om i sin beskrivelse af forskellen mellem dengang barnet var yngre og i dag, hvor barnet er teenager:

"Nogle gange er det jo også, at vi lige skal byde lidt til at "har du ikke lyst til at være sammen med os?". Men det er jo klart at det er jo også noget hun skal et eller andet sted vælge til, fordi nu har hun nogle andre værdier og prioriteter også selv sin tid ikke?"

(Bilag 15, s. 2).

Det illustrerer den udvikling der sker i familierne som praksisfællesskab og hvordan det relationelle ændres over tid. Tidspreset forsvinder derved ikke nødvendigvis, men skifter karakter. Det handler nu i højere grad om at skabe en hverdag, der tilgodeser de enkelte familiemedlemmers behov og rytmer. På tværs af familierne træder tid frem som en grundlæggende værdi, og som noget der prioriteres:

"Jamen det har altid betydet meget for mig at prioritere tid sammen."

(Bilag 15, s. 1).

Tid er noget, forældrene sætter pris på, og som er vigtigt for dem at prioritere. Måske fordi tiden opleves som at gå så hurtigt og synliggøres i børnenes vækst. Når adspurgte hvad det er ved tid, der betyder noget for dem, peger forældrene på den samme tematik som også indgår i det foregående citat. Det er ikke tid i sig selv, men tid sammen som familie.

Opsummering

Hverdagen er dynamisk og bevægelig, præget af acceleration, skiftende behov og familiens kontinuerlige udvikling. Tid fremstår som en central værdi, og særligt tiden til at være sammen som familie. Fordi hverdagen opleves som uforudsigelig og presset, udtrykker forældrene et behov for mere overblik og struktur.

Foreløbige designovervejelser

På baggrund af fund i den undersøgende del, opnås en række indsigter, der danner et foreløbigt grundlag for udvikling af designprincipper med afsæt i en forståelse af familien som praksisfællesskab, og med inspiration fra resonansbegrebet. Disse indsigter opsummeres her.

For det første fremstår deltagelse i familien som mere end blot praktisk hjælp. Deltagelse er et udtryk for tilhør, identitet og medansvar. Børnene ses af forældrene som ligeværdige deltagere, og madlavning udgør en væsentlig del af familiens fælles praksisser. Dog ser det ud til, at børns deltagelse ofte betinges af nogen grad af voksenstyring, og der ses et muligt potentiale for en mere selvstændig og meningsfuld deltagelse som udviklingspunkt.

For det andet ses det, at det digitale er en væsentlig del af familiernes hverdagspraksis, men opleves med ambivalens. På den ene side bidrager det til struktur og overblik, men på den anden side risikerer det digitale at individualisere og fremmedgøre. Digitale løsninger, der opleves som styrende og præstationsorienterede, risikerer at forstærke det pres, som familierne i forvejen føler sig underlagt i hverdagen. Derfor peger analysen på et behov for fleksibilitet og understøttelse af egne rytmer.

For det tredje ses madlavning som praksis at rumme konkrete og praktiske dimensioner såvel som dybere sociale og emotionelle betydninger for familierne. Når maden og madlavning foregår i rammer, hvor følelsen af frihed, leg og samhørighed er til stede, fremmes oplevelsen af nærvær og fællesskab. Disse træk kan knyttes til Rosas begreb om resonans (Rosa, 2008). Omvendt opleves styring og præstation som fremmedgørende for oplevelsen.

Endelig fremstår hverdagen som en uforudsigelig og dynamisk ramme, hvor familier navigerer mellem forpligtelser, værdier og relationer. Designet må derfor være i stand til at favne

kompleksiteten i familiernes hverdag, og understøtte deres levede liv, fremfor at virke kontrollerende eller ensrettende.

Disse foreløbige overvejelser for designprincipper danner et indledende grundlag og forståelse forud for den udviklende del, hvor børnene inddrages og analysen bevæger sig mod en syntese i form af konkrete designprincipper. Intentionen herved er at kvalificere og udvide disse indledende overvejelser, ved at bringe nye perspektiver i spil.

UDVIKLENDE DEL

I specialets udviklende del tager jeg udgangspunkt i den afholdte workshop. Workshopen er tilrettelagt som en del af den designbaserede undersøgelsesmetode og har til formål at kvalificere og nuancere de indsigter, der er opstået i specialets undersøgende del. Hvor den undersøgende del primært belyser forældres perspektiver på deltagelse, mad og hverdagen, er formålet med workshopen at inddrage børnenes perspektiv aktivt. Dette har et formål om at få deres blik på praksis, samt som et bidrag i at øge forståelsen af hvilke designprincipper, der kan ligge til grund for udviklingen af et digitalt værktøj.

Workshopen består af fire dele og er planlagt med udgangspunkt i Hiim og Hippes didaktiske relationsmodel. Den tilrettelægges efter analysearbejdet i specialets første undersøgende del, og skal forstås som en del af den første iteration, som DBR-metodologien med anvendelsen af ELYK-modellen lægger op til (Christensen, Gynther & Petersen, 2012). Børnenes udtryk og erfaringer er i centrum, og den måde, de formidler deres forståelse på, er styrende for, hvordan materialet analyseres i denne del.

Som beskrevet i det metodiske afsnit deltager der i workshopen tre børn fra tre af de deltagende familier. Børnene er henholdsvis 13, 13 og 14 år gamle, og kender ikke hinanden internt forud for afholdelsen af workshopen. Jeg prioriterer derfor at afsætte tid af til at etablere kontakt og tryghed, som en del af workshoppens ramme. Workshopen tilrettelægges sådan, at forældre er med indledningsvist forud for workshoppens start. Her introduceres til hvad der skal foregå, hvorefter forældrene tager afsted og workshopen går i gang.

I løbet af workshopen udvikles fire artefakter: én LEGO-figur og tre fortællinger (Bilag 7). Jeg ser det her af relevans at fremhæve, at de fremstillede artefakter i udgangspunktet, er fiktive. Jeg vælger dog også at betragte dem som et udtryk for børnenes oplevede verden. Artefakterne skal ikke forstås som dokumentation af, hvordan tingene i de respektive familier er i praksis, men som udtryk for fortællinger, der er forankret i noget, børnene har med som en del af deres erfaringsgrundlag og perception af verden, og derved tillægger betydning (Warming, 2019). Et eksempel på dette er, at én af deltagerne i en indledende præsentation fortæller om, at hendes

livret er boller i karry, og at den ret går igen i løbet af de fiktive fortællinger. Jeg tolker det som et muligt udtryk for, at noget, der har betydning i hendes hverdag, også får sit udtryk i de udviklede artefakter.

Afsnittet her begynder med en præsentation af workshoppen og dens opbygning, da det danner grundlag for analysen. Derefter følger tre analytiske afsnit, der tager afsæt i de udviklede artefakter. De tre dele relaterer sig til workshopstrukturen: først en del om familien, dernæst en del om mad og måltider som hverdagssituation, og til sidst en fortælling, hvor børnene beskriver en tur i sommerhus med fokus på oplevelse, nærvær og resonans. Selvom opbygningen sker efter denne struktur, trækker jeg i hvert afsnit på elementer fra flere af fortællingerne, ligesom jeg også understøtter fund med feltnoter og videotransskribering.

Præsentation af workshop og opbygning

Workshoppen er struktureret i fire hoveddele og udformes med udgangspunkt i Hiim og HIPPES didaktiske relationsmodel (Hiim & Hippe, 2007). Modellen bruges både som overordnet ramme for tilrettelæggelsen og som værktøj til at vurdere og justere workshoppens forløb undervejs. Hensigten med dette er at højne muligheden for, at workshoppen tilpasses børnenes forudsætninger og samtidigt fremmer de udtryk og refleksioner, som specialets udviklende del søger at udforske.

Modellen består af de følgende seks elementer, som skal ses relateret til hinanden:

- **Læringsforudsætninger:** Jeg kender ikke børnene forud for afholdelsen af workshoppen, men indhenter korte beskrivelser fra forældrene og hilser på børnene i forbindelse med afholdelse af forældreinterviews. Jeg prioriterer at skabe tryghed fra start og indlægger god tid til at forklare workshoppen og samtykke. Forældrene deltager indledningsvist og forlader rummet efter introduktion.
- **Mål:** Formålet med workshoppen er at inddrage børns perspektiver på familien som praksisfællesskab, dennes liv og hverdag samt madlavning heri. Dette relateret til hvor der opstår resonanslignende øjeblikke, og hvad der ud fra børnenes oplevelse tillægges værdi med henblik på at forstå et grundlag for designprincipper for en digital løsning med fokus på deltagelse og resonans.
- **Indhold:** Indholdet er struktureret i fire dele, der bevæger sig fra det personlige (individ) til det kollektive (familien og praksis), og til sidst til det mere sanselige og emotionelle (resonans).
- **Rammefaktorer:** Workshoppen foregår i et afgrænset, uforstyrret rum med adgang til materialer som billeder, LEGO og papir.

- **Læreproces:** Der fremkommer individuelle såvel som fælles aktiviteter, hvoraf de fælles aktiviteter fylder mest. Jeg er opmærksom på at facilitere processen med åbenhed og støtte, men uden at styre indhold og børnenes udtryk.
- **Vurdering:** Evaluering sker løbende gennem observation og feltnoter, og efterfølgende gennem en kort dialog med børn og forældre.

Workshoppens fire dele bygges op, hvor hver del bygger videre på den forrige del. Der arbejdes taktilt (LEGO), visuelt (billeder) og verbalt (samtale og skrivning). Herudover er jeg i mine observationer opmærksom på de kropslige udtryk i mine feltnoter (Bilag 8).

Del 1 – Introducerende del

Den første del af workshopen relaterer sig særligt til børnenes læringsforudsætninger og læreprocesser, hvor jeg forsøger at møde børnene der hvor de er, og åbne for et fælles workshoprum.

Efter en fælles introduktion forlader forældrene workshoplokalet, og selve workshopen indledes med en introducerende del, der har til formål at skabe tryghed og etablere kontakt deltagerne imellem. Dette prioriterer jeg, da børnene ikke kender hinanden eller mig på forhånd, og det er derfor vigtigt for mig, at der skabes et fælles udgangspunkt.

I denne del anvendes der samtalekort med billeder. Børnene vælger hver især et billede, de præsenterer sig ud fra. Der er her tale om en åben og uformel øvelse, hvor børnene kan vælge at knytte deres præsentation til noget konkret. Jeg faciliterer processen ved at stille uddybende spørgsmål, hvis jeg vurderer det nødvendigt.

Øvelsen fungerer både som en form for isbryder samt som en første mulighed for børnene til at udtrykke sig i workshoprammen.

Del 2 – Familieopbygning

I den anden del af workshopen får børnene til opgave at bygge en familie i LEGO. Opgaven er åben og skal ikke forstås som et forsøg på at genskabe deres egen familie, men som en mulighed for at udtrykke, hvordan en familie kan se ud og fungere. Undervejs stiller jeg åbne spørgsmål om den familie de bygger såsom: Hvad laver de? Hvad er vigtigt for dem?

Efterfølgende beder jeg børnene om at skrive en historie om familien, hvor der tages udgangspunkt i den dialog, der finder sted under opbygningen. Jeg tilbyder børnene at de kan skrive, eller at de kan fortælle og jeg skriver. Børnene vælger det sidste.

Denne del af workshoppen har til formål at etablere et fælles afsæt. Børnene oparbejder en fælles forståelse og et fælles billede, de kan tage med videre. LEGO fungerer her både som en samtalestarter og som et redskab til at konkretisere tanker, der kan være svære at sætte ord på.

Der er derved særligt fokus på samspillet mellem indhold, mål og læreproces. Indholdet er konkret og taktilt, med målet om at børnene skaber noget sammen, som kan danne grundlag for en videre refleksion. Derved støttes læreprocessen af et fælles artefakt, der kan fremme struktur og fællesskabet i gruppen.

Del 3 – Fortælling om hverdagsmadlavning

Tredje del af workshoppen tager afsæt i den opbyggede familie, og bygger videre herpå. Dette sker i form af at børnene skriver en historie om en hverdagssituation med fokus på madlavning. Processen støttes ved, at børnene har en række stikord til rådighed såsom ”indkøb” og ”borddækning” og jeg spørger undervejs ind til fortællingen.

Formålet med den tredje del af workshoppen er at få et indblik i, hvordan børnene oplever mad og madlavning som en del af en familiepraksis.

Del 4 – Sommerhus og resonans

Den fjerde del af workshoppen inviteres børnene til at skrive en fortælling om familiens tur i sommerhus. Fortællingen opdeles i to scener: en tur i zoologisk have og en aften i sommerhuset. Dette sker på baggrund af den undersøgende del, hvor det at være i sommerhus og zoologisk have blev fremhævet som fælles oplevelser, hvor der kan opstå resonanslignende øjeblikke.

Jeg fokuserer her særligt på sanselige og emotionelle aspekter ved at spørge ind til: Hvad oplever familien? Hvordan er stemningen? Hvad føler de?

Formålet med øvelsen er at undersøge situationer og forhold, der fra børnenes perspektiv kan have potentialer i at skabe nærvær og samhørighed. Dette sker med udgangspunkt i specialets

ramme der er inspireret af Hartmut Rosas teori om resonans, og åbner derved op for det, der ikke nødvendigvis kan måles, men som kan fornemmes.

Del 5 – Afrundende del

Workshoppen afsluttes med en opsamling, der her fungerer som en mulighed for i fællesskab at evaluere på workshoppen. Her får de både mulighed for at tilføje tanker til de udviklede artefakter, men også blot at udtrykke frit om deres oplevelse af deltagelsen.

I næstfølgende afsnit gennemgår jeg resultaterne fra workshoppen, hvor jeg trækker på disse relateret til tidligere resultater fra den undersøgende del, samt specialets teorier og ramme. Dette sker i de fire dele; hvad er en familie, hverdagen, madlavning og resonans.

Hvad er en familie?

I den første del af workshoppen er jeg nysgerrig på, hvordan børnene oplever det at være en familie. Dette skyldes hvordan familien træder frem som praksisfællesskab i den undersøgende del. Den første del af workshoppen har derved til formål at udvikle en slags uddybende persona, der kan identificere børnenes oplevelse af en familie, og hvilke træk der gør sig gældende her. Dette sker for at have et udgangspunkt at designe til, og for at blive klogere på målgruppen fra brugergruppens eget ståsted.

Den første del af workshoppen består til dels af arbejde med LEGO, hvor børnene i fællesskab bygger en figur af en familie:

Billede 1: Familien som børnene sammensætter i LEGO. Bagerst fra højre ses mor, far og høne. I mellemrækken ses storesøsteren Maria og den ene tvilling Jens. Forrest ses Otto.

Herefter skriver de en historie om familien med det, de mener er vigtigt. Børnene præsenterer en familie bestående af mor, far, tre børn og en høne som kæledyr. Denne fremstilling når børnene relativt hurtigt frem til, og jeg spørger ind til om de kender andre konstellationer:

I: *"Familien her de har så en mor og en far. Kender I nogle familier, hvor der måske kun er den ene eller den anden?"*

1: *"Ja ja, altså mange af mine venner, deres forældre er skilt"*

(Bilag 18, 06:33).

Jeg spørger videre ind til familiekonstellationer, der differentierer sig fra den klassiske kernefamilie bestående af far, mor og børn. Her beskriver et af børnene:

"Min bedste veninde, hendes forældre de blev skilt for ikke så lang tid siden og hun var faktisk virkelig, virkelig ked af det. Så Jeg tror da Det er hårdt. Jeg er da glad for min mor og far sammen. Også fordi hun skulle flytte og alt muligt"

(Bilag 18, 07:15).

Der er derved en umiddelbar oplevelse af, at det at gennemgå en skilsmisse er svært, hvilket her kan tilskrives de omvæltninger der følger med, der ikke nødvendigvis kun strækker sig til praksisfællesskabets ændringer, men også til ændringerne i det omkringliggende. Herefter spørger jeg ind til, om der er nogle af dem, der kender til familier, der adskiller sig ved at der bor flere voksne sammen, eller voksne af sammen køn. Dette besvares med en hovedrysten:

I: *"I ryster på hovedet. Men I kender familier, hvor børnene bor med den ene forælder?"*

1: *"Ja altså jeg kender også nogen, hvor de bor ved forældrene på skift."*

(Bilag 18, 07:53).

En familie opleves derved som en relativt ensartet størrelse fra børnenes ståsted, hvor en familie består af to forældre, børn og evt. kæledyr. Forældrene er en mor og en far, og de er i nogle tilfælde ikke sammen mere. I denne kontekst kan det være relevant at minde om, at to af de deltagende børn kommer fra hjem, hvor mor og far bor sammen, mens den sidste deltager kommer fra et hjem, hvor mor og far gik fra hinanden i en tidlig alder. Denne deltager er under denne del af workshopen tavs, hvilket bemærkes i mine feltnoter:

1015	Familie/ persona	Vi snakker "alternative" familiekonstellationer. primært skilsmisse.	1 og 2 snakker mere, 3 er stille. Virker undvigende. Alle børn har lidt lukket kropssprog (kigger ned i bordet, piller ved det).	At snakke skilsmisse virker svært for børnene. Ømt/sårbart.
------	---------------------	--	--	---

(Bilag 8, s. 1).

Her noteres det under snakken om andre familiekonstellationer, at barn 3, der kommer fra et hjem, hvor forældrene ikke bor sammen mere, er stille i denne samtale og virker en smule undvigende. Jeg observerer generelt ved alle børn, at hvor de tidligere virker meget engagerede og deltagende, lukker deres kropssprog sig mere nu hvilket eksemplificeres ved, at de kigger ned i bordet og piller ved det (Bilag 8). Jeg tolker dette som, at det at snakke om skilsmisse kan opleves svært for børnene, og formentligt er af sårbar karakter for dem.

Sammenholdt med fremstillingen fra fortællingen og snakken under workshoppen peger det samlet i retning af, at en "kernefamilie" bestående af far, mor og børn opleves som den "rigtige" type familie, mens andre familieformer kan opleves svære for børnene at snakke om, måske fordi disse til stadighed afviger fra normen. Jeg tolker desuden barn 3's stilhed som, at det at komme fra en familie, der afviger fra denne norm, kan gøre det svært at have en "stemme" eller et udtryk for dette. Dette betyder, at selvom børnenes udarbejdede familie kan forstås som en persona, kan der indtænkes, at der desuden er et behov for at inddrage en mulighed for variationer i denne, der kan give et udtryk til de familier, der konstrueres på en måde, der afviger fra det, der opleves som den normale kernefamilie.

Der er en oplevelse af, at det at indgå i en familie både er konfliktfyldt, men også forsonende, hvilket i børnenes fortælling formuleres:

"Vi (de deltagende børn i workshoppen, red.) synes det er en god familie. Det er det fordi de har det godt sammen. De er tit uvenner, men bliver altid gode venner igen. Og de bruger meget tid sammen."

(Bilag 7, s. 2).

Derved er der en oplevelse af, at familien som et velfungerende praksisfællesskab ikke handler om antallet af konflikter eller fraværet af disse, men om evnen til som fællesskab at finde hinanden igen. I forlængelse af børnenes oplevelse af en familie, står dette nærmest som en forsimplet kontrast til skilsmissefamilien, der i samtalen opleves som et produkt af en manglende forsoning. Dette udtrykker et af børnene:

"(...) Det tænker jeg da, det er sådan ikke det fedeste når de (mor og far, red.) ikke bliver gode venner igen"

(Bilag 18, 07:35).

Der er derved en forståelse fra børnenes side af, at fraværet af konflikter ikke er et mål, men at evnen til at respondere på disse er en vigtig del af praksisfællesskabet. I relationerne i familien i fortællingen fremgår det, at der er kærlighed, men også friktion imellem familiemedlemmerne. Dette kommer eksempelvis til udtryk i det følgende stykke af fortællingen:

"De (to brødre på 5, red.) elsker deres storesøster. Hun elsker måske også dem, men hader dem også lidt."

(Bilag 7, s. 1).

Maria fra fortællingen er 12 år, og således aldersmæssigt tæt på de deltagende børn, der på afholdelsestidspunktet er 13 og 14. Dette kan betyde, at der er et forståelsesgrundlag, hvor deres egne erfaringer kommer til udtryk igennem Maria. Maria i fortællingen har to yngre brødre på 5. I fortællingen fremgår, at de elsker deres storesøster, og at dette er gengældt. Men hvor kærligheden fra brødrene er ren kærlighed, er der i fortællingen den nuance med, at Maria også lidt hader sine brødre. Dette kan forstås som, at der er en oplevet ændring i opvæksten, hvor det at vokse op nuancerer følelseslivet og gør dette mere komplekst. Denne går desuden i tråd med forældrene i den undersøgende dels oplevelse, hvor udfordringerne med større børn er af mere følelsesmæssig og abstrakt karakter.

Opsummerende kan det siges, at børnenes forståelse af en familie læner sig op ad en klassisk kernefamilie, men med noter af en forståelse af, at andre familieformer er til stede, men at det kan være svært at frembringe i ord. Dette da andre familieformer kan være knyttet op på uløste konflikter og forandringer der er svære for børnene at forholde sig til. Der kan være indikationer på, at nogle børn fra familieformer der adskiller sig fra den traditionelle kernefamilie, kan mangle et udtryk for den type familie de selv kommer fra. Selvom en persona i princippet kunne bygges op som en klassisk kernefamilie, risikerer en ensidig opbygning at tabe dem, der adskiller sig herfra, der i forvejen finder det svært at udtrykke sig.

Hverdagen som familie

I løbet af workshoppen opstår elementer, der peger ind i børnenes forståelse af hverdagens struktur og indhold. Her fremtræder både institutionelle rammer, fritidsaktiviteter og relationer uden for familien som betydningsfulde elementer. Hvor den foregående del fokuserede på familiens sammensætning, vil der i denne del rettes blik mod en forståelse af børnenes oplevelse af hverdagen.

I fortællingerne, som børnene skriver i løbet af workshoppen, fremhæves navne og alder på børnene i familien, mens forældrene optræder mere perifert:

"De tre børn hedder Maria, Jens og Otto. Jens og Otto er tvillinger, og de er 5 år gamle. Maria er 12 år. De går alle tre i skole. Mor og far er gamle."

(Bilag 7, s. 1).

Allerede her peger det i retning af, at fortællingen kredser sig og er skabt fra børnenes perspektiv, og det er derved deres liv og interesser, der fylder og får betydning i fortællingen. Det kan tolkes som, at de deltagende børn til dels kan spejle og identificere sig med børnene i fortællingen, og at deres egne erfaringer og selvforståelse udtrykkes i det skrevne. I fortællingen nævnes det tidligt, at de tre børn i familien går i skole. Dette kan ses som et udtryk for, at det at gå i skole opleves som en central og genkendelig del af børnenes liv og færden. For den ældste af børnene i fortællingen, nævnes der desuden, hvordan hun har særlige præferencer:

"Marias yndlingsfag er dansk, for hun har en rigtig god lærer."

(Bilag 7, s. 1).

Der tilskrives derved, at læreren har en betydning for, at det er dansk der er yndlingsfaget. Dette kan forstås på flere måder, hvor en rigtig god lærer formår rent fagligt at tilrettelægge undervisningen på interessant vis, det kan forstås relationelt og personligt, hvor forholdet imellem lærer og elev er godt. Jeg vælger her at forstå det i en bred og generel forståelse, da der ikke optræder yderligere informationer der peger i en specifik retning. Det relationelle træder ligeledes frem i form af venskaber:

"Maria kan godt lide at være sammen med hendes veninder. De snakker rigtig meget sammen."

(Bilag 7, s. 1).

Når det gælder de to yngre brødre i fortællingen, Jens og Otto, er det ikke relationer, der i samme grad fylder, men derimod karaktertræk og interesser der fremhæves:

"Jens og Otto er nogle værre ballademagere. Der er fart over feltet. De kan godt lide at skate, for de går begge med kasket. De elsker deres storesøster. Hun elsker måske også dem, men hader dem også lidt."

(Bilag 7, s. 1).

Det kan tolkes på flere måder, hvor den ikke nødvendigvis skal ses som mere fuldstændig end den anden, men som mulige udtryk. En måde at anskue det på, er som en udviklingsdynamik, hvor sociale relationer uden for familien fylder mere i takt med alderen. Hvor de yngste børn beskrives med fysiske og aktivitetsbaserede karaktertræk, forbindes den ældre søster i højere grad med skole, venskaber og følelsesmæssige nuancer. En sådan forståelse vil gå i tråd med

forældrene i den undersøgende dels oplevelser, hvor relationelle tematikker udenfor hjemmet, opstår i højere grad med børnenes opvækst. Det stemmer ligeledes overens med forståelsen af, at praksisfællesskaber forandres og udvides med tiden. En anden måde at anskue forskellene på er som et muligt udtryk for oplevede kønsforskelle. I det senere afsnit om madlavning, vil det fremgå hvordan fortællingen om madlavning kan pege i retning af en forståelse af køn og kønsroller.

Der tegner sig derved et fortsat billede af hverdagen, som præget af en dynamisk udvikling, hvor relationer uden for hjemmet også fylder, og måske stiger i takt med alderen, hvilken kan tilskrives den selvstændighed der vokser frem som det træder frem i specialets undersøgende del. Udover den dagligdag der finder sted i hverdagene, beskrives også ferier og weekender som dele af familien rytme. Disse kan forstås som en del af familien fælles forståelse og traditioner, hvor der blandt andet fortælles at:

"Hvert år tager de på ferie. Sidste år var de på Gran Canaria og der var et kæmpe badeland og de spiste pommes fritter hver dag i buffeten, og fik masser af is og sodavand. Jens og Otto fik ondt i maven. For de spiste for meget."

(Bilag 7, s. 1).

Ferie forbindes derved til løsere rammer og strukturer, hvor aktiviteter som badeland og levnedsmidler som is, er noget det er tilladt at spise "for meget" af. Det kan tolkes som en slags særlig tilstand, hvor glæde og overflod accepteres, men også får konsekvenser i form af ondt i maven. Når jeg sammenholder fortællingen med feltnoterne, sporer jeg dog, at der også er en slags accept af disse konsekvenser, og at de ikke nødvendigvis skal ses i et negativt lys:

	Familie	Der skrives om ferien. Ondt i maven af is.	Børnene griner mens de fortæller det. Tager sig til maven.	Ondt i maven af is er ikke nødvendigvis negativt ment, men udtryk for noget godt der tager overhånd ②
--	---------	---	---	---

(Bilag 8, s. 2).

Dette da det at snakke om det, stadig forbindes med smil og engagement. Jeg anser det som at børnene ser det, som en del af den samlede oplevelse, fremfor noget egentligt negativt. Weekenderne kendetegnes ved en skiften mellem aktivitet og ro. Her fortælles der om en familie, der ofte er til sociale arrangementer, men at der også er weekender, hvor der slappes af i hjemmet:

"I weekenderne er de tit til fødselsdag, men kan også godt lide bare at se en film sammen. De tager også nogle gange i biografen eller svømmehallen. Det er ikke alle weekender de laver noget, men de er altid sammen i weekenderne. De weekender de ikke lavet noget er de mest

bare derhjemme. Måske spiller de lidt spil eller bager boller, eller også leger de bare på hver deres værelse.”

(Bilag 7, s. 1).

Weekender rummer således en fleksibilitet, hvor det dog lader til at samværet træder frem. Selvom de nogle weekender er på hver sit værelse i hjemmet, fremhæves det, at familien altid er sammen i weekenderne. Det tyder på, at børnene ser det at være sammen som noget bredt, og måske også af vigtig karakter. Det at være sammen sker i mange former, og ikke nødvendigvis knyttet op til en særlig aktivitet. Der er dog samtidig også en vekslen, hvor aktiviteter ligeledes fremhæves. Det peger med andre ord i retning af, at børnene har en helhedsorienteret forståelse, hvor oplevelser, sociale aktiviteter og mere indadvendte sysler alle har betydning i børnenes fortælling om familien.

På tværs af fortællingerne tegner der sig et billede af hverdagen som en bærende ramme for identitet, både for det individuelle medlem og i familien. Skole, fritid og relationer uden for hjemmet fylder, og udvikles over tid. Derudover træder ferie og weekender frem som nødvendige brud i rytmen. Her kan der opstå en anden form for nydelse, og samværet få en anden karakter. Det peger i retning af en forståelse af familien som praksisfællesskab, der ikke kun defineres af sammensætning, men af rytme, handling og fælles rutiner, samt variationer og brud på disse.

Madlavning i familien

I tredje øvelse i workshoppen sættes der særligt fokus på madlavning og måltider i familien. Denne del bygger videre på den familie, børnene har opbygget igennem LEGO og fortælling. I denne del inviteres børnene til at udfolde en hverdagssituation med fokus på aftensmad. Det er særligt denne del af workshoppen, der danner grundlag for det følgende afsnits analyse, hvor formålet er at få et dybere indblik i, hvordan mad og madlavning opleves fra børnenes side af. Her er jeg interesseret i mad og madlavning i en helhedsorienteret forståelse, der ikke kun afgrænser sig til det fysisk forankrede, men også som noget menings- og identitetsskabende. I fortællingen tages der afsæt i en hverdagssituation, hvor far henter tvillingerne og handler ind på vej hjem fra arbejde. I fortællingen etableres derved en konkret rytme i familiens hverdag, og maden fremstår her som en central del af det, der er med til at strukturere hverdagen i fællesskabet:

"Far køber ind, det gør han på vejen hjem fra arbejde, efter at have hentet tvillingerne."

(Bilag 7, s. 2).

Det fremgår også, at det er mor, der primært laver maden, mens far typisk "bare giver rugbrød" eller bestiller pizza:

"Det er mest mor der laver mad. Far ender tit med bare at give rugbrød eller bestille en pizza."

(Bilag 7, s. 1).

Dette kan pege på et kønsrollemønster i fordelingen af ansvar i hjemmet. Madlavning er forbundet med en kompetence eller kontinuitet som mor "kan", mens far vælger løsninger der indeholder minimalt madlavning. Til gengæld indtræder faren som den der står for at købe ind. Det kan tolkes som et billede på en reproduktion af, hvordan normer om køn og ansvar naturliggøres. De to yngste børn, Jens og Otto, er med, når der i fortællingen skal handles til aftensmad. Disse får desuden indflydelse på madvalget:

"Det er Jens og Otto der har bedt om at få pizza til aftensmad."

(Bilag 7, s. 2).

Derved optræder der i fortællingen medbestemmelse fra børnenes side af, hvor børnenes ønsker integreres i familiens beslutninger. Herudover deltager børnene i madlavningen, hvor det beskrives, at de hjælper med at fordele fyld på pizzaer:

"De hjælper med at drysse ost og andet topping på. Men de putter også lidt for meget ost på. Så bliver bunden ikke sprød. Derfor bliver mor lidt sur, og siger at de skal gå et andet sted hen."

(Bilag 7, s. 3).

Der opstår derved en mediering i børnenes deltagelse, hvor der på den ene side er mulighed for deltagelse, men hvor der også sættes grænser af forældrene i hvordan madlavningen foregår. I fortællingen fremgår hvordan moderen i fortællingen bliver sur, og beder børnene gå et andet sted hen. Derved optræder der et element af, at deltagelsen er betinget af, at praksisudøvelsen sker på en bestemt måde, der er styret af de mere erfarne praksisdeltagere i praksisfællesskabet. Det fremstår derved som en praksis, hvor børn må være med, så længe det ikke går udover resultatet. Under madlavning og spisning optræder desuden en række sanselige elementer:

"Det dufter rigtig dejligt. Men der bliver også varmt i huset. Det dufter af pizza. Mor spiser lidt af osten, for ost smager så godt. Børnene glæder sig til at spise. Og det gør forældrene også. (...) De spiser pizza med hænderne, og hænderne bliver godt fedtede. De har køkkenrulle. Osten løber ned, og det er bare så lækkert."

(Bilag 7, s. 3).

Beskrivelserne, hvor det kropslige og sanselige træder frem, er med til at skildre oplevelsen af madlavningen, hvor både dufte, temperaturer, smage, konsistens og følelser udtrykkes. Det peger på, at disse kropsligt forankrede oplevelser støtter i at udtrykke oplevelsen af maden og madlavningen. Med andre ord træder der et særligt element frem af, at det sanselige er en væsentlig del af udtryksformen. Her er det interessant at bemærke, at hvor der i fortællingen

optræder, at det fra forældrenes side ses som en fejl, hvor meget ost der puttes på, så udtrykker Jens og Otto glæde ved det, da de er i gang med at spise pizzaerne:

"Jens og Otto er glade for, at de puttede for meget ost på. Også selvom det er lidt ulækkert"
(Bilag 7, s. 3).

Der er derved en glæde, der opstår til trods for, at det beskrives, at resultatet "er lidt ulækkert". Det kan pege på, at deltagelsen har værdi, og at selve oplevelsen og alt det omkringliggende i denne, kan være meningsfuldt ud over resultatet. Selvom Jens og Otto i fortællingen hjælper til med at lave mad, fremgår det på et andet tidspunkt, at det er storesøsteren Maria, der nogle gange laver mad, mens Jens og Otto ikke laver mad:

"Jens og Otto laver ikke mad, de er måske for unge. Maria laver nogle gange mad. Men mest hvis mor og far de spørger."
(Bilag 7, s. 2).

Det kan være en mindre detalje, men det kan også være et udtryk for, at der er forskellig opfattelse i det at lave mad og at hjælpe til med at lave mad. I fortællingen beskrives, hvordan Maria kan lave hele retter som suppe og boller, fremfor enkelte komponenter som at drysse toppings på en pizza:

"Hun kan lave suppe og bage boller. Det har hun lavet i skolen. Men hun har ikke lavet det derhjemme. Mor og far ved ikke hun kan det, for det er noget hun har lært i skolen. Vi tror måske, at Maria godt vil lave mere mad. Men det er mor og far der bestemmer derhjemme. Maria vil godt lave mere mad hvis hun bliver spurgt, men det skal helst være lidt som i skolen. Der får hun lidt selv lov til det."
(Bilag 7, s. 2).

Der optræder derved en oplevelse af forældrene som en autoritet, der bestemmer derhjemme. Det udtrykker desuden, at Maria har nogle færdigheder, der endnu ikke er blevet synlige i hjemmet, selvom der udtrykkes et ønske om at lave mere mad i hjemmet. Det fremstår derfor som en praksis, hvor deltagelse forudsætter, at barnet inviteres ind, fremfor en praksis hvor det er et selvfølgeligt ansvar. Der udtrykkes videre, hvordan Maria helst vil lave mad derhjemme hvor det er "som i skolen", hvilket beskrives som, at hun får lov til selv at stå for mere. Det kan derved tyde på, at der i familien i fortællingen er en højere grad af mediering i madlavning, end der er i skolens rammer. Det kan pege i retning af, at deltagelse opleves mere meningsfuldt for børnene, når de får en oplevelse af ejerskab og handlefrihed, og ikke blot indtræder som hjælpere for voksne, men inviteres ind som medskabere.

Sammenfattende viser fortællingen, at mad og madlavning i familien ikke blot fremstår som en funktionel nødvendighed, men som en meningsbærende praksis, der rejser spørgsmål om deltagelse, ansvar og ejerskab. Der gives i fortællingen plads til, at børnene kan udtrykke

ønsker og smag, og der skabes i visse situationer rum for deltagelse. Samtidig fremstår deltagelsen som præget af voksnes grænsesætning og betingelser. Fortællingen rummer derfor både potentiale for inddragelse og erfaring med eksklusion. Det sanselige element træder frem i børnenes beskrivelser og tyder på, at oplevelsen af mad og måltid ikke kun er knyttet til funktion, men også til stemning, krop og følelser. Her bliver maden ikke blot noget, man laver og spiser, men noget man mærker, glæder sig til og kan huske. Dette udvider forståelsen af mad som praksis og viser, hvordan deltagelse i madlavning kan være betydningsfuld som en proces, også selvom det færdige produkt ikke altid er som forventet.

Endelig fremgår det, at deltagelse ikke nødvendigvis opstår af sig selv. Det kræver opmærksomhed og tillid fra voksne, og mulighed for, at børns egne erfaringer og kompetencer kan få plads. Når børn som Maria udtrykker ønske om at lave mere mad, men kun får lov, når hun bliver spurgt, peger det på en praksis, hvor børn ofte befinder sig i periferien. Hvis deltagelse skal opleves som meningsfuld og udviklende, må børn gives reel mulighed for medskabelse og ejerskab og ikke blot adgang til at hjælpe.

Samtale og nærvær

I dette afsnit tages særligt udgangspunkt i den fjerde del af workshoppen, hvor børnene skriver en fortælling om familiens tur i sommerhus. Denne del af workshoppen tilrettelægges særligt med inspiration fra Hartmut Rosas begreb om resonans, og med udgangspunkt i de steder i den undersøgende del, hvor der ses et muligt potentiale for at resonans opstår. Formålet med denne del er at opnå en større forståelse af, hvordan børnene forstår og beskriver situationer, hvor nærvær, kontakt og en følelse af samhørighed opstår i familien.

Hvor tidligere dele af workshoppen i højere grad fokuserer sig om strukturer, roller og hverdagens praksisser, forsøger den fjerde del af workshoppen at åbne mere op for de stemninger og sanselige oplevelser, der knytter sig til det at være sammen på en måde, der føles meningsfuld. I fortællingen tages der udgangspunkt i en tur i sommerhus, hvor familien både tilbringer tid i og udenfor sommerhuset. Sommerhuset i fortællingen er knyttet til positive associationer, hvor det særligt fremhæves at familien er sammen:

”Hun (Maria i fortællingen, red.) nyder også at gå ture med familien, og bare være sammen med dem. Mor og far slapper af når de er afsted. Også selvom Jens og Otto larmer. Larmen lyder ikke så højt ude ved sommerhuset. Og Jens og Otto kan bare løbe rundt og lege, for der er ikke biler på samme måde.”

(Bilag 7, s. 3).

I sommerhuset i fortællingen sættes en ramme, hvor der nærmest er lidt højere til loftet, forstået på den måde, at noget af det der kan ”genere” i hverdagen, i højere grad accepteres i

sommerhuset. Dette ses i, at forældrene er i stand til at slappe af, til trods for at de yngste børn larmer og leger. Det tilskrives i fortællingen, at larmen ikke lyder så højt og at det omkringliggende miljø muliggør legen. Selvom der er aktiviteter i sommerhuset, er der også en fremhævnings af bare at være sammen med familien. Der optræder dog også et element, der peger i retning af, at aktiviteterne der ofte finder sted i sommerhus, har en fremmede effekt på samtalen:

"Det er nemmest at snakke sammen når man laver noget sammen. Og når man er i sommerhus, laver man tit noget sammen, fordi der ikke altid lige er så meget at lave selv. Så er man lidt nødt til det."

(Bilag 7, s. 4).

I sommerhuset er man derved på en måde "tvunget" til at være sammen, og i det opstår der mulighed for at lave noget sammen, der kan føre til bedre snakke. Det understreges dog også i fortællingen, at det ikke altid er nemt at snakke:

"Men det kan også være svært at snakke, for man ved aldrig helt, hvad man skal snakke om. Og nogle gange føles det lidt som om, at mor og far presser på. Det er lidt som at have ondt i maven men stadig ville spise mere is. At man vil gerne, men man vil ikke. Men i sommerhus er det lidt nemmere."

(Bilag 7, s. 4).

Det udtrykker en ambivalens i fortællingen, hvor man som barn kan have et ønske om at snakke med sine forældre, men samtidigt føle det en smule grænseoverskridende, når forældrene forsøger at starte en samtale. Dette opleves nemmere i sommerhuset, hvilket i fortællingen tilskrives, at familien opnår et andet sammenhold igennem oplevelserne:

"Det er også rart at der er noget at snakke om. Så det at være i zoologisk have eller på ferie er godt. Det kan også bare være ude at bowle eller på stranden."

(Bilag 7, s. 4).

Dette understreges, når familien i fortællingen tager på udflugt i zoologisk have, hvor oplevelsen og hjemturen beskrives på følgende måde:

"I zoologisk have ser de elefanter og løver (...) Det er dejligt med frisk luft og dejligt at have noget at snakke om (...) Da der kører hjem er de godt trætte, men griner stadig og snakker om turen. Jens og Otto laver lyde. Mor og far smiler. Det er bare dejligt at være dem."

(Bilag 7, s. 4).

Den fælles oplevelse i zoologisk have er god, og giver noget af snakke om. Den gode oplevelse strækker sig udover selve det at være i zoologisk have og oplevelserne der, mens fællesskabet

der opstår fortsætter på hjemturen, hvor bare det at være dem, er dejligt. Der fortælles videre om, hvordan familien om aftenen spiller spil og drikker varm kakao. Her sker der det følgende:

”Nu er det aften og de spiller spil og drikker varm kakao. (...) Maria fortæller lidt om hvad de laver i skolen. Mor læser i en bog. De spiller Ludo, og brødrene er på hold sammen. De er virkelig dårlige, men det gør ikke noget. Med små børn gør den slags ikke så meget, for de forstår det ikke helt endnu.”

(Bilag 7, s. 4).

Familien i fortællingen er sammen på en måde, der bærer præg af at der ”sker lidt af hvert”, hvor der både er rum til at fortælle lidt om hverdagen, læse og spille spil. Der er en form for uformelhed til stede, hvor det er okay at være dårlig. Der gives derved plads til forskellighederne i praksisfællesskabet og den ufuldkommenhed det fører med sig. Det kan stå i kontrast til eksemplet med madlavning, hvor det at begå fejl i madlavningen, førte til ekskludering. Den måde at være sammen på, beskrives som noget, der er et ønske om fra børnenes side af, samtidigt med, at hverdagen også fremhæves som vigtig:

”De ville alle ønske, at der var bedre tid i hverdagene til den her slags. For så er det meget nemmere at snakke sammen. Men det er også rart med hverdagen, for der kan man gå til fodbold og har sine egne ting.”

(Bilag 7, s. 4).

I fortællingen fremgår derved hvordan samtale og kontakt ikke kan fremtvinges, men opstår når rummet er til det. Det peger i retning af, at tid, ro og fælles aktivitet kan fremme dette. I sommerhuset opstår dette rum nærmest i kraft af omgivelserne. Det bliver et sted, hvor der er færre forstyrrelser, hvor man laver noget sammen, men også bare er sammen. Der kan derved være flere elementer i spil, hvor både det ”bare at være sammen” fremhæves, samtidigt med det at ”der sker noget”. Der beskrives en stemning, hvor forældrene slapper mere af, og det der generer i dagligdagen, nemmere accepteres. På den måde er det plads til at være til stede med hinanden på en meningsfuld måde.

Sammenfattende viser fortællingen, at nærvær og samhørighed ikke nødvendigvis er noget, der skabes på kommando, men noget der kan opstå, når omstændighederne tillader det. I sommerhuset i fortællingen beskrives et rum, hvor tid, ro og fællesskabet går hånd i hånd, og hvor krav og præstationer træder i baggrund. Det er i dette samspil, at resonans har mulighed for at opstå. Det er her vigtigt at pointere, at det ikke sker, fordi familien forsøger at skabe den, men fordi de får lov at være sammen på måder, hvor forskellighed, tavshed og leg kan eksistere side om side.

Derved opstår der en bevægelse fra det funktionelle, hen imod det relationelle, hvor samtalen får rum til at udfolde sig, uden at presses frem. Det er ikke fraværet af forskellighed, men muligheden for at være til stede i det uperfekte, der gør fællesskabet i betydningsfuldt.

Samtidigt efterlyses dette i den vigtige hverdag af børnene, hvilket peger på, at resonans ikke blot er et ferieideal, men noget der er en slags længsel efter i det daglige liv.

Opsamling

Der tegner sig et tværgående billede af familien som et praksisfællesskab, hvor madlavning og fælles hverdagspraksis rummer betydningsfulde dimensioner, særligt når det kommer til læring og samvær. Børns deltagelse udvikler sig over tid, men er ofte betinget af voksnes invitation og normer, hvilket skaber en spænding mellem vilje og mulighed for reel medskabelse.

Madlavning fremstår ikke blot som en funktionel nødvendighed, men som en potentiel arena for nærvær og resonans. Dette potentiale er særligt stærkt når praksis præges af en mere legende tilgang og fleksibilitet fremfor kontrol og præstation. Samtidigt peger børn såvel som forældre på at tid er en central, men også knap ressource, og at tiden er en væsentlig forudsætning for meningsfuldt samvær.

På tværs af forældreinterviews og workshop fremstår det, at deltagelse og fællesskab kræver opmærksomhed, tillid og rammer, der favner en hverdag præget af kompleksitet. Disse indsigter danner afsæt for formulering af designprincipper, som i det følgende afsnit præsenteres.

Fra indsigter til designprincipper

I det følgende afsnit præsenteres på baggrund af det samlede analysearbejde en række designmæssige potentialer, overvejelser og dilemmaer, der kan influere i udviklingen. Afsnittet fungerer som en bro, der tager de opsamlende punkter fra analysen af interviews og workshop, og relaterer disse frem mod udviklingen af designprincipper.

Analysen peger på, at madlavning i familien ikke alene er en praktisk aktivitet, men en meningsskabende praksis, hvor læring, deltagelse og fællesskab er forbundet. Dog er deltagelsen ofte betinget af de voksne, der sætter rammerne, hvilket kan udfordre børns oplevelse af medbestemmelse og ejerskab. Det tyder på, at børnene oplever deltagelsen mest meningsfuld, når den i højere grad er præget af frihed, sanselighed og leg, fremfor kontrol og korrekthed.

Der tegner sig et behov for, at et digitalt design kan understøtte børns aktive og fleksible deltagelse og at denne deltagelse kan antage forskellige former. Det stiller krav til designets sensitivitet over for forskelligheder i familiestrukturer og daglige rytme. Ligeledes bliver det tydeligt, at hverdagen ikke blot er en baggrund, men aktivt former mulighederne for samvær.

Resonanslignende øjeblikke opstår ikke ved planlægning, men når rammerne muliggør tilstedeværelse, der kan være udfordret i et hverdagsliv præget af acceleration.

DESIGNPRINCIPPER

På baggrund af den samlede analyse og med teoretisk afsæt i forståelsen af familien som praksisfællesskab og Rosas resonansbegreb, formuleres fem designprincipper, der præsenteres i det følgende afsnit. Da principperne udspringer fra specialets ramme, vil dette naturligt indgå som en del af principperne. De første fire principper er i højere grad afledt fra analysearbejdet, mens det femte princip formuleres som et syntetiserede bud på baggrund af specialets overordnede ramme. Dette ved at forbinde analysens fund med specialets formål og problemformulering.

De første fire af principperne er dog i højere grad forankret i de analytiske fund, mens det femte princip i nogen grad knyttes op på specialets ramme, dog stadig med de analytiske indsigter der frembringes i specialet.

Disse designprincipper skal ikke forstås som endegyldige løsninger, men som refleksive pejlemærker, der kan kvalificere et videre arbejde med digitale løsninger rettet mod familiernes madlavning og børns deltagelse heri. Således befinder disse designprincipper sig i en første iteration på baggrund af den undersøgende og udviklende del.

Designprincipperne udgør et alternativ eller et supplement til en mere målorienteret sundhedspædagogik, der primært fokuserer på adfærdsændring, effekt og kontrol (Jensen, 2016a). I stedet peger de følgende principper på værdien af det relationelle, det sanselige og det fælles, og understøtter en forståelse af madlavning som en social og meningsskabende praksis.

1. Inddragelse, deltagelse og hjælp

Designet bør understøtte, at børn kan bidrage aktivt og i højere grad på egne præmisser. Der kan være en nødvendighed for at gøre det eksplicit, hvorvidt børnenes funktion fungerer som ligeværdig deltagelse eller som forældrestyret hjælp. Dette kan ske ved at skabe funktioner, hvor børn selv kan tilføje ideer, vælge roller eller foreslå aktiviteter i familiens hverdag.

Dette designprincip udformes, da det fremgår af analysen, at børns deltagelse ofte er betinget af voksenstyring. Workshopen peger på, at børn motiveres ved at få ansvar og mulighed for en mere selvstændig deltagelse. Et digitalt design kan understøtte dette ved at tilbyde fleksible måder, hvorpå børn kan vælge roller, foreslå retter eller tage del i planlægningen.

2. Plads til forskellighed

Designet bør kunne tilpasse den enkelte families kontekst. Familier ser forskellige ud, både strukturelt og i deres praksis. Forældreinterviews såvel som workshoppen peger på, at traditionelle forestillinger om kernefamilien risikerer at skabe fremmedgørelse, da det ikke nødvendigvis stemmer overens med børns eller voksnes virkelighed. Designet kan derfor give plads til, at brugerne selv kan definere sin families form og funktion.

3. Rytme fremfor præstation

Et digitalt design bør støtte og ikke styre familiernes rytme. Af analysen fremgår det, at forældrene oplever frustration over løsninger, der opleves som endnu et krav. I interviews såvel som i workshopmaterialet vises, hvordan hverdagen i børnefamilier er præget af acceleration og uforudsigelighed. Designet bør derfor balancere dette ved at tilbyde støtte, med udgangspunkt i familiens egen rytme.

4. Sanselighed kan støtte et fælles sprog

Designet kan støtte det sanselige og meningsskabende ved at anvende lyd, billeder, metaforer og visuelle virkemidler, der taler til det kropslige. Særligt i workshoppen viser det sig, at disse dimensioner kan være med til at styrke børnenes forståelse af oplevelse og mening. Af både interviews og workshop fremgår det, at de sanselige komponenter fremhæves i de meningsskabende øjeblikke.

5. Fællesskab fremfor kontrol

Et centralt fund i den undersøgende såvel som den udviklende del af specialet, er betydningen af fælles oplevelse og relation tilstedeværelse. I kontrast til sundhedspædagogiske tilgange, der søger at fremme handlinger gennem kontrol og adfærdsstyring, foreslås her et design, der muliggør samvær, leg og medbestemmelse. Blandt andet i fund fra workshoppen fremgår det, at det ikke er præstationen, men tilstedeværelsen der gør oplevelsen meningsfuld. Dette understøtter et muligt potentiale for et design, der ikke optimerer effektivitet, men fremmer betingelser for resonans.

Disse fem principper repræsenterer et første bud på, hvordan digitale løsninger kan udvikles med udgangspunkt i familielivets kompleksitet og børns aktive deltagelse. Relateret til DBR med anvendelsen af ELYK-modellen ville den næste fase være den afprøvende efterfulgt af en evaluerende fase (Christensen, Gynther & Petersen, 2012). I dette speciales tidsramme har dette ikke været muligt, hvorfor udviklingen af designprincipperne for nu må stå hen som uafprøvede.

Da de gennemgåede designprincipper bliver til på baggrund af specialets rammesætning, metode, teoretiske valg og analytiske arbejde, vil der i følgende afsnit diskuteres, hvordan dette influerer på resultatet.

DISKUSSION

I følgende afsnit diskuteres perspektiver, der fremkommer som særligt væsentlige i at influere på specialets resultater.

Metodiske refleksioner

Specialets metodiske ramme i den designbaserede undersøgelse, kombineret med CGT som analytisk greb, har muliggjort et fleksibelt og praksisnært udgangspunkt for at undersøge familiernes oplevelse af madlavning og deltagelse. Denne tilgang har muliggjort at viden og forståelse har kunnet opstå i samspil med praksis, hvilket går i tråd med specialets socialkonstruktivistiske og pragmatisk funderede ståsted.

Samtidig rummer dette nogle væsentlige begrænsninger, der ikke er af uvæsentlig karakter. Specialet er i høj grad kontekstafhængig af flere årsager. Først og fremmest medfører CGT i sig selv, at undersøgelsesresultater er situerede og kontekstbundne (Charmaz, 2014). Det betyder, at de indsigter, der er opstået, ikke nødvendigvis kan generaliseres til andre familier og kontekster. Derved er den viden der frembringes tæt forankret til en meget specifik deltagergruppes oplevelser og perspektiver. Herudover er anvendelsen af DBR såvel som CGT kendetegnet ved at ske i samspil mellem den undersøgende og det undersøgte (Brown, 1992; Charmaz 2008). Det betyder, at dette er en del af denne situering, hvor den undersøgendes interaktion med det undersøgte vil være med til at forme resultatet. At analysen er situeret og datanær har en styrke i arbejdet med det oplevede, men det betyder også, at nogle stemmer vil få mere vægt end andre. I udvælgelsen af citater og situationer, der er styrende for designprincipperne, er det vanskeligt at udelukke, at nuancer som kun er svagt repræsenteret i data, er blevet nedtonet eller overset.

Det gælder i høj grad relateret til workshoppen, hvor deltagerne fremstillinger må forstås som fortolkning snarere end en objektiv dokumentation, hvilket blot forstærker hvordan specialet er kontekstbundet. Hvor workshoppen kan åbne op for mulige nuancer, begrænses også

overførbareheden grundet de opstillede rammer, samt den undersøgende og stærkt fortolkende ramme. Inddragelsen af børn har med andre ord været afgørende for at få adgang til perspektiver, der ofte forbliver usynlige, men der skabes samtidigt et dobbelt lag af fortolkning. Dette da fremstillingen sker i gennem først de fiktive fortællinger, der i forvejen er rammesat, og dernæst af analysen heraf. Det betyder, at det netop ikke er børns oplevelse i sig selv, men et bearbejdet udtryk heraf der analyseres. Som det diskuteres i de metodiske overvejelser, er det vanskeligt at opnå et rent indefra-perspektiv på børns oplevelser. De data der fremkommer, er udover at være stærkt fortolkede også rammesat af en voksen, og dermed allerede her formidlet og fortolket. Selvom dette søges imødekommet, må det endnu engang understreges, at specialets resultater må ses i kontekst af dette. Det betyder, at resultaterne i dette speciale ikke kan stå alene, hvilket i øvrigt heller ikke er intenderet. Resultaterne er i højere grad mulige udtryk, der kan danne grundlag for videre udvikling og forståelse, hvilket er essensen i den iterative tilgang. Den iterative tilgang kan betragtes som både en styrke og en udfordring. Specialets tidsmæssige ramme har vanskeliggjort udførelsen af flere iterationer, hvilket betyder, at designprincipperne befinder sig på et i højt grad eksplorativt niveau. De indikerer muligheder for retninger fremfor færdigudviklede løsninger.

De metodiske refleksioner peger også på nogle opmærksomhedspunkter, som særligt træder frem i det udviklingsorienterede arbejde med designprincipper.

Metodiske paradokser

I arbejdet med at udvikle designprincipper, bliver jeg opmærksom på et metodisk paradoks, som kalder på kritisk refleksion. Det angår særligt spørgsmålet om, hvorfor designprincipperne i dette speciale ikke udvikles direkte af deltagerne ved at lade børnene selv formulere løsningsforslag. I stedet vælger jeg at udlede designprincipperne gennem en analytisk fortolkning af deres fortællinger.

På den ene side ser jeg, at en mere direkte brugerinddragelse i brugerfasen ville muliggøre, at børnene får en mere aktiv rolle som meddesignere. Det ville være i tråd med brugerinddragende tilgange til design, hvor brugerne betragtes som eksperter i eget liv (Benyon, 2019). En sådan tilgang ville have potentiale til at forankre en løsning i deltagernes egne forestillinger. På den anden side anser jeg specialets primære formål som at undersøge og udvikle forståelse af deltagernes oplevelser og erfaringer med analytisk dybde, snarere end at facilitere end egentlig designproces. Ved at lade designprincipperne fremgå som et resultat af fortolkning, fremfor direkte brugerinputs, muliggøres en syntese mellem den undersøgende og den udviklende del. Havde deltagerne selv udviklet principperne, ville det formentligt have krævet, at tidligere indsigter fra den undersøgende del, blev operationaliseret og formidlet til deltagerne, med en risiko for at reducere kompleksiteten. Samtidigt ville det ændre fokusset fra at generere forståelse til at skabe konkrete løsninger. Denne balance er kendetegnende for DBR, som netop befinder sig i spændingsfeltet mellem intervention og erkendelse (Barab & Squire, 2004). Det leder videre til et metodisk forhold omkring grænserne i den designbaserede proces. DBR opdeles ofte i faser, men i praksis anser jeg grænserne mellem disse som utydelige. I specialet

glider det undersøgende og udviklende til dels sammen, hvilket både kan ses som en styrke og en udfordring. Det muliggør, at udvikling kan ske i tæt kobling med empiri og teori, men samtidigt vanskeliggøres det at isolere effekten af de enkelte metodiske greb (Barab & Squire, 2004; McKenney & Reeves, 2012). På den måde kan hele specialet ses som en form for undersøgende fase, hvor udvikling og analyse sker parallelt, og det kan kalde på en åben erkendelse af, at der er en slags dobbelt rolle som både fortolker og designer, hvilket understreger nødvendigheden af metodisk gennemsigtighed.

De metodiske valg har ikke kun betydning for hvordan den udviklende del kan forstås, men også for hvilke stemmer og perspektiver der får vægt. Det rejser en række overvejelser, som behandles i det følgende afsnit.

Repræsentative perspektiver

I forlængelse af de metodiske refleksioner træder særligt perspektiver om det repræsentative frem i specialets tilblivelse. Her er en central erkendelse, at det der ikke bliver sagt eller bemærket i datamaterialet, også har betydning (Mazzei, 2007). Det bliver særligt tydeligt i workshopen, hvor et af de deltagende børn, forholder sig tavst i samtalen om familieforståelsen. Her bliver det tydeligt, at visse fortællinger og erfaringer lettere passer ind i de etablerede normer og forståelser. Barnet, der i workshopen forholder sig tavst i samtalen om familieformer, kan dermed forstås som et udtryk for, at nogle erfaringer kan være svære at bringe til orde, særligt i rum præget af normer og fælles fortællinger, hvor den enkelte ikke kan spejle sig i disse. Tavshed i denne sammenhæng bliver et muligt tegn på, at nogle stemmer, står udenfor det, som fællesskabet konstruerer.

En vigtig overvejelse angår derfor, om de deltagelsesformer, der vil indlejres i designet risikerer at blive normdannende i sig selv. Ved at formulere designprincipper der tager afsæt i bestemte former for fællesskaber, risikerer man at løsningen kommer til at virke fremmedgørende for dem, der ikke genkender de idealer. Dette kan rejse vigtige refleksioner om repræsentation. For hvilke stemmer kommer til orde i specialet, og hvilke afviger? Når designprincipperne ønskes udviklet i udgangspunkt i deltagernes perspektiver, er der en risiko for at der reproducere gængse opfattelser snarere end tages højde for et egentligt brugerbehov. Dette gælder i specialet, men også i et efterfølgende viderearbejde, hvor løsninger der udvikles, risikerer at reproducere bestemte normer om hvordan tingene "bør" være. Med andre ord risikerer designet at reproducere eller endda intensivere det samme pres, som designet ønsker at løsne op for.

Det skaber et etisk spændingsfelt: Hvis designet i udgangspunktet skal understøtte deltagelse og fællesskab må det også give plads til forskellighed og uforudsigelighed, og det forudsætter, at der må også tages højde for de stemmer, der ikke nødvendigvis repræsenterer normen. Hvis ikke risikeres man at udvikle noget, der kommer til at forstærke den fremmedgørelse, det var tænkt til at modvirke.

Når bestemte familieformer og deltagelsespraksisser fremstår som selvsagte og ukomplicerede, er der en risiko for, at det samtidigt skygger for det, der ikke nævnes. Der opstår derved en nærmest usagt norm, hvor det der falder udenfor det gængse, bliver vanskeligt at italesætte. Det gælder eksempelvis at komme fra en familie, hvor forældrene bor hver for sig, at have forældre af samme køn, bo i plejefamilie eller slet ikke at være en del af en fælles madkultur. Disse overvejelser fører videre til, hvordan de teoretiske valg i specialet rummer en række begrænsninger.

Teoretiske begrænsninger

Teorien i specialet muliggør i analysen en række perspektiver. Specialets udgangspunkt i Rosas resonansbegreb giver sprog til en række oplevede kvaliteter og forbindelser, som deltagerne beskriver, som kan være svære at udtrykke i det praktiske, sundhedspædagogiske felt. Lave og Wengers teori om praksisfællesskab bidrager i specialet med et blik for, hvordan deltagelse formes og udvikles over tid. Samtidigt rummer dette valg af teorier også nogle begrænsninger, som vil influere på resultatet. Dette diskuteres i det følgende afsnit.

Teorien om praksisfællesskaber kan have en iboende risiko for at fokusere på det der kan lykkes (Akkerman & Bakker, 2011). Dette i bevægelsen mod fuldgældig deltagelse, fælles praksis og gensidigt engagement (Akkerman & Bakker, 2011). I det fokus kan det risikeres at underbelyse de praksisser, hvor deltagelsen præges af konflikt, ambivalens eller fravær. I det ligger indlejret en risiko for at intensivere en fremmedgørelse, da det kan skabe en form for glansbillede eller ideal af fællesskabet, fremfor en mulighed for at finde dettes styrker. På den måde er der en risiko for at fællesskabet bliver et ideal i sig selv, og i forlængelse af diskussionen om det repræsentative, at det der afviger herfra ekskluderes. Det risikerer at intensivere en forståelse, hvor løsningen skal passe ind i et bestemt billede af, hvordan det gode familieliv ser ud, herunder hvordan "rigtig" samvær, "rigtig" deltagelse og "rigtig" madlavning skal forstås.

På samme måde ligger der indlejret i specialets resonansinspirerede ramme en stærk risiko for at idealisere, og derved implicit favorisere nogle former for samvær og stemninger over andre. Derved bliver resonans et ideal i sig selv, der risikerer at ekskludere og fremmedgøre. Rosa italesætter selv, hvordan resonans ikke kan kræves, planlægges eller garanteres, og derved ligger der i specialets udformning en grundlæggende risiko for, at anvendelsen af resonans som begreb, bliver et mål i sig selv. Det kan betyde, at de erfaringer, der ikke passer ind i den fortolkede oplevelse af resonans, risikerer at blive overset eller vurderet som mindre værdifulde. Det kan kalde på en nødvendighed for, at et design der finder inspiration i resonansbegrebet, også muliggør at oplevelsen heraf kan have utallige variationer.

I forlængelse af dette opstår der en mere grundlæggende teoretisk spænding i anvendelsen af resonansbegrebet. Rosa argumenterer netop for, at resonans ikke kan kræves eller

kontrolleres, men opstår i det uforudsigelige (Rosa, 2008). I dette perspektiv kan det siges, at ved at fokusere på at løse et problem, kan problemet risikere at blive forstærket. Derfor kan det virke en smule paradoksalt at specialet, med en pragmatisk inspireret metodik søger at fremme betingelserne for resonans. Det kan syne selvmodsigende, da det kan ses for en form for kontrol, og netop derved gå imod teorien i forsøget på at anvende den.

I specialet anvendes resonansbegrebet dog ikke som et mål i sig selv, men som et rammesættende blik, der kan pege på en række tendenser i praksis, og give et sprog for nogle kvaliteter, der kan være svære at opfange. Intentionen er derved ikke at designe resonans frem, men snarere at undersøge hvordan digitale løsninger kan influere på resonans såvel som fremmedgørelse.

Det kræver dog en opmærksomhed, for hvor går grænsen for at støtte bliver til styring? Kan resonans overhovedet fremmes, uden samtidigt at normalisere bestemte former for samvær og fællesskab? Disse overvejelser tydeliggør hvordan brugen af resonansbegrebet må ske med bevidsthed om dets grænser, og at et design må tage højde for, at betydningsfulde oplevelser ikke kan standardiseres, men kan opstå i mangfoldige og uforudsigelige former.

Afrundende overvejelser

Samlet set tegner der sig et billede af en tilgang, der kan rumme potentiale til at skabe en mere deltagelsesorienteret og nuanceret digital løsning, men også en tilgang, der må balancere mellem struktur og åbenhed. Der må tages højde for, at ved at inkludere er der også risikoen for ekskludere, og at balancegangen mellem norm og forskellighed er vanskelig at opfylde fyldestgørende. Det rejser derved ikke blot spørgsmål der kan afgrænse sig til selve designet, men om hvilke former for fællesskab der ønskes at fremme, og hvilke stemmer der gives plads til i denne proces. Således kan der være et potentiale i et videre arbejde om ikke blot fastholde den åbne, iterative tilgang, men også aktivt søge de stemmer, der afviger fra det gængse, da der kan være et potentiale for, at de fortællinger der afviger, kan bidrage til erkendelser og indsigter, der kan imødekomme disse udfordringer.

Det rejser spørgsmål om, hvorvidt det overhovedet er muligt at udvikle designprincipper, der fremmer deltagelse og fællesskab uden samtidigt at definere, hvordan deltagelse bør se ud samt hvordan en videre udviklingsproces skal og kan sikre, at også det uforudsigelige og underrepræsenterede får plads.

KONKLUSION

I dette speciale er det blevet undersøgt, hvordan designprincipper for et digitalt design med formål om at fremme børnefamiliers madlavning og børns deltagelse, kan udvikles med udgangspunkt i en forståelse af familien som praksisfællesskab og med inspiration fra Hartmut Rosas resonansbegreb.

Gennem en designbaseret undersøgelse, hvor interviews og en workshop udgjorde det empiriske grundlag, blev det muligt at indkredse indikationer på, hvordan madlavning i børnefamilier som praksisfællesskab rummer betydninger, der rækker ud over ernæring og færdigheder. Analysen peger på, at børns deltagelse i madlavning ikke blot handler om at kunne hjælpe til, men om at være en del af en fælles praksis. Workshoppens bidrog med indsigter i børns perspektiver, og viser hvordan madlavning kan knyttes til nærvær og samhørighed fremfor kontrol og præstation.

På baggrund af dette er fem designprincipper blevet formuleret, som peger på mulige retninger for udviklingen af digitale løsninger i det sundhedspædagogiske arbejde. Her influerer resonansbegrebet i form af træk, der er med til at skabe en samklang og samhørighedsfølelse. Principperne lægger vægt på børns aktive deltagelse, fleksibilitet i forhold til familiers forskellighed, understøttelse af hverdagsrytme fremfor præstation, sanselighed som meningsskabende ressource samt et helt overordnet fokus på fællesskab fremfor kontrol. Herved tilbydes et muligt alternativ eller supplement til digitale, sundhedspædagogiske forløb og løsninger, der overvejende søger at ændre adfærd gennem styring og effektmåling.

Der rejser sig dog en række væsentlige metodiske og etiske overvejelser, der tydeliggør at specialet befinder sig i en overvejende eksplorativ fase, hvor der peges på mulige perspektiver fremfor endegyldige konklusioner. Det må desuden understreges, at resultaterne må forstås som tæt forankret i den konkrete kontekst, hvori de er opstået. Specialets metodiske ramme betyder, at resultaterne fra specialet ikke kan generaliseres, men bør betragtes som udforskende og kontekstbundne. Det er i vekselvirkningen mellem teori, data og udvikling, at specialets resultater skal forstås. Derved står resultaterne ikke som færdige svar, men som et bidrag til videre refleksion og udvikling i sundhedspædagogisk designpraksis.

Fremadrettet peger specialets resultater på et fortsat behov for sundhedspædagogiske tilgange, der i højere grad favner relationer, deltagelse og hverdagslivets kompleksitet. Designprincipperne kan ikke stå alene, men kan fungere som reflektive redskaber i en videre proces, hvor de kan informere udviklingen af digitale løsninger i samarbejde med familier, fagpersoner og designere. Et muligt næste skridt ville være at anvende og evaluere principperne i konkrete kontekster, hvor de kan justeres og kvalificeres gennem brugerinddragelse og iteration. Således tilbyder specialet ikke færdige svar, men et bud på, hvordan sundhedsfremme i digitale formater kan udvikles med et blik for et mere helhedsorienteret sundhedsperspektiv.

REFERENCER

- Akkerman, S. F., & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of Educational Research*, 81, 132-169.
- Arla Fonden (2024). *Børn, unge og mad 2024*.
- Barab, S. A. & Squire, K. (2004). Design-based Research: Putting a Stake in the Ground. *Journal of the Learning of Sciences* 13(1):1-14.
- Benyon, D. (2019). *Designing User Experience*. Pearson.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1996). *Den samfundsskabte virkelighed – en videnssociologisk afhandling*, 2. udgave. Viborg: Nørhaven A/S.
- Boolsen, M. W. (2015). Grounded Theory I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder – en grundbog*, 2. udgave (s. 241-272). Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S. (2006). John Dewey – en introduktion. Hans Reitzels Forlag.
- Brown, A. L. (1992). Design experiments: Theoretical and methodological challenges in creating complex interventions in classroom settings. *The Journal of The Learning Sciences*, 2(2), 141–178.
- Charmaz, K. (2008). Grounded Theory as an Emergent Method. I: S. N. Hesse-Biber & P. Leavy (red.), *Handbook of Emergent Methods* (s. 155-172). New York: The Guilford Press.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*, 2nd edition. London: Sage Publications.
- Christensen, O., Gynther, K. & Petersen, T. B. (2012). Design-Based Research – introduktion til en forskningsmetode i udvikling af nye E-læringskoncepter og didaktisk design medieret af digitale teknologier. I: *Læring & medier (LOM)* (9).
- Collins, A. (1992). Towards a design science of education. In E. Scanlon & T. O'Shea (Eds.), *New Directions in Educational Technology* (pp. 15-22). Berlin: Springer.
- Collins, A. (1999). The changing infrastructure of education research. In E. C. Lagemann, & L. S. Shulman (Eds.) *Issues in education research: Problems and possibilities*. (pp. 289–298). San Francisco : Jossey-Bass Publishers.
- Collins, A., Joseph, D., & Bielaczyc, K. (2004). Design research: Theoretical and methodological issues. *Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 15–42.
- Costa, A., Dekker M., Beumer, R. Rombouts, F. M. & Jongen, W. M. F. (2001). A consumer-oriented classification system for home meal replacements. *Food Quality and Preference*, 12: p. 229-242.

Cox, A. (2005). What are communities of practice ? A comparative review of four seminal works. *Journal of Information Science*, 31(6), 527–540.

Dalkjær, D. & Fredskild, T. U. (2013). *Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet*. Gads Forlag.

Edelson, D. (2006) What we learn when we engage in design Implication for assessing Design Research. In J. V. D. Akker, K. Gravemeijer, S. McKenney & N. Nieveen (Eds.), *Educational DesignResearch*, London & New York: Routledge.

Fischler, C. (2011). Commensality, Society and Culture. I: *Social Science Information*, 50: p. 528-548.

Glaser, B. & Strauss, A. (1999). *Discovery of Grounded Theory - Strategies for Qualitative Research*. Aldine Transaction.

Grønhøj, A., Thomsen, K., Bech-Larsen, T. & Salnikova, E. (2024). *Forældreperspektiver på børn og unges madvaner*. Institut for virksomhedsledelse, Aarhus Universitet.

Hiim, H., & Hippe, E. (1997). *Læring gennem oplevelse, forståelse og handling - en studiebog i didaktik*. København: Hans Reitzels Forlag.

Hiim, H., & Hippe, E. (1999). *Undervisningsplanlægning for faglærer*. København: Hans Reitzels Forlag.

Hvid, A. & Bie-Olesen, R. (2018). *Grib fremtiden – Teknologi, kommuner og bedre velfærd*. Peoples Press.

Illeris, K. (2015). *Læring*. Samfundslitteratur.

Jensen, B. B. (2016a). Kernebegreber i sundhedspædagogik. I: B. B. Jensen, M. Grønbæk & S. Rewentlow. *Forebyggende sundhedsarbejde*, 6. udgave. København: Munksgaard. S. 127-152.

Jensen, B. B. (2016b). Sundhedspædagogisk intervention. I: B. B. Jensen, M. Grønbæk & S. Rewentlow. *Forebyggende sundhedsarbejde*, 6. udgave. København: Munksgaard. S. 327-354.

Jørgensen, I. M. & Holmquist, N. (2019). *Ernæringsfysiologi – en grundbog*, 3. udgave. Munksgaard.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview; Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, 3. udgave. København: Hans Reitzels Forlag.

Kommunernes Landsforening (u.å.). *Digitale forpligtelser til stærkere velfærd – Kommunernes Digitaliseringsstrategi 2026-2030*.

- Lane M M, Gamage E, Du S, Ashtree D N, McGuinness A J, Gauci S et al. (2024). *Ultra-processed food exposure and adverse health outcomes: umbrella review of epidemiological meta-analyses* *BMJ* 2024; 384 :e077310 doi:10.1136/bmj-2023-077310.
- Lave, J., & Wenger, E. (2003). *Situeret læring og andre tekster*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Mazzei, L. A. (2007). Toward a problematic of silence in action research. *Educational Action Research*, 15(4), 631–642. <https://doi.org/10.1080/09650790701664054>
- McKenney, S., & Reeves, T. C. (2012). *Conducting educational design research*. Routledge.
- Otnes, P. (1991). What do meals do? I: E. L. Fürst, R. Prattala. M. Ekström (red). *Palatable Worlds. Sociocultural Food Studies*. Oslo: Solum Forlag.
- Pedersen, K. B. (2012). Socialkonstruktivisme. I: S. Juul, & K. B. Pedersen, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring* (s. 187-230). København: Hans Reitzels Forlag.
- Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. Hans Reitzels Forlag.
- Rosa, H. (2018). The idea of resonance as a sociological concept. *Global Dialogue* 8 (2): p. 41-44.
- Rosa, H. (2021). *Resonans – En sociologi om forholdet til verden*. Eksistensen.
- Rosa, H. (2023). Resonance as a medio-passive, emancipatory and transformative power: a reply to my critics. *J. Chin. Sociol.* **10**, 16 (2023). <https://doi.org/10.1186/s40711-023-00195-4>
- Saxe-Custack, A. & Egan, S. (2022). Flint Families Cook: A Virtual Cooking and Nutrition Program for Families. *Journal of Nutrition Education and Behaviour*. Vol 54 (4).
- Simovska, V., Jensen, B.B. & Carlsson, M. (2009). *Sundhedspædagogik og sundhedsfremme – teori, forskning og praksis*. Aarhus Universitetsforlag.
- Tetens, I., Biloft-Jensen, A., Hermansen K. et al. (2018). *Fremme af sunde mad- og måltidsvaner blandt børn og unge*. Vidensråd for Forebyggelse, 2018.
- Warming, H. (2019). Børneperspektiv – en populær flydende betegn. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk* Volume 5: s. 62-76.
- Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber: Læring, mening og identitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Wickham, C. A. & Carbone, E. (2008). What's technology cooking up? A systematic review of the use of technology in adolescent food literacy programs. *Appetite*. Jun 1;125:333-344.

BILAGSOVERSIGT

Bilag 1: Interviewguide

Bilag 2: Interview 1 - Åben kodning, memoer

Bilag 3: Interview 2 – Åben kodning, memoer

Bilag 4: Interview 3 - Åben kodning, memoer

Bilag 5: Interview 4 – Åben kodning, memoer

Bilag 6: Interview 5 – Åben kodning, memoer

Bilag 7: Artefakter fra workshop

Bilag 8: Feltnoter fra workshop

Bilag 9: Åben kodning, workshop

Bilag 10: Fokuseret kodning, interviews

Bilag 11: Avanceret kodning, workshop

Bilag 12: Avanceret kodning, interviews

Bilag 13: Interview 2 transskriberet

Bilag 14: Interview 1 transskriberet

Bilag 15: Interview 3 transskriberet

Bilag 16: Interview 5 transskriberet

Bilag 17: Interview 4 transskriberet

Bilag 18: Videoptagelse fra workshop